

suo super verbo, ascriptitius & colonus.

Agrimensor est qui agros mensurat & metitur, & fines per debitam mensuram distinguit, dictus quasi agros metiens: & alibi vocatur libripens, qui si dolose falsum fecerit, vel fines male distinxerit, tenetur actione in factum, vide de hoc de præcip. c. quia indicante, in gloss. agrimensoris.

Agripinensis Colonia, ciuitas est Germaniæ inferioris siue Galliæ Belgicæ, autor Ptolemæus. Tempestate nostra Colonia appellatur, de qua Paulus lib. vltimo dig. tit. de censib. l. vlti. in Germania inferiori Agrippinenses iuris Italici sunt.

Agrippinenses populi Germaniæ inferioris. l. finali de censib.

De A ante L.

Alæ in exercitu, quarum meminit Vlpianus in l. ij. de ijs, qui notantur infam. sunt equi tum ordines, qui circa legiones dextra leuaque; tamquam alæ in auxilium corporibus locantur.

Alba est vestis sacra. Est & nomen oppidi. vñ Virgilius primo Aeneid.

Albanique patres, & c.

Et dicitur vrbs alba: vestitur presbyter alba, secundum Ioannem Andræam, in clementina, ne in agro. de statu monachorum.

Albergariæ sunt census seu pactiones quæ debentur pro comestionibus. de hoc per gl. in capitulo præterea. de iure patronatus.

Albargariæ sunt procuraciones quas certæ villæ debent dominis suis

ad eas venientibus. de rescript. c. ad audientiam.

Album tabula erat, in qua iudicum nomina scribebantur, quod leucoma Græcis dicitur, vt est apud Iulium Pollucem, Plin. in proœm. nat. histor. Quid te iudicem facis? cum hanc operam cõdicere, non eras in hoc albo. Suetonius in Claudio Cæsare, Iudicum inquit, albo erasit. Idem in Domitiano. Equite Romanum erasit iudicum albo. Seneca lib. 5. Epist. Turpes infamesque; etiã ad album se detrib. exceptiones. Vlpian. lib. iij. ad edictum, cuius verba transcribuntur in secundum lib. Dig. tit. de eden. l. j. Eum, inquit, edere Labeo ait, qui producat aduersarium suum ad album, & demonstrat, quid dictaturus est. Sic enim in Pandect. Florentinorum prototypis legitur, non ad alium. Quo in loco Accur. multa hæsitacione se ipsum atque alios torquet. Deprehedit huc errorem primus omnium atque monstrauit Angelus Politianus, cui sæpe data fuit copia inspiciendi libros illos.

Album prætoris est quædam tabula dealbata quæ ponebatur in curia vel in turri prætoris in loco communi, in quo scribebantur, & ponebantur nomina vocatorum ad iudicium, & ad cuius instantiam quilibet citatus esset. Et ibi etiã proponebantur statuta, & edicta prætoris in grossa litera, ita quod ab omnibus legi possent. Et erat certa poena contra illum qui debebat istud album, quod modo est sublatum. De hoc in clementin. j. de iudic.

in authent. de litigiosis, §. omnē.
 in Spec. de dolo, & contu. §. re-
 stat. in princip. de citatio, §. sequi-
 tur, versic. & nota. Et dicit quod
 loco huiusmodi sunt modo qua-
 terni. Qui autē corrupēbat vel
 debebat, puniebatur in quinquaginta aureis, per edictum de albo corrupend. l. si quis id. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Est album prætoris triplex. Vnum in quo scribuntur edicta. Prætoris vel lex ciuilis, dicta lege siquis. Aliud est, in quo scribuntur citationes, vt in §. omnem. præall. in auth. de lit. Tertium est, in quo scribuntur nomina decurionum, vt ff. de albo scrib. per totum tit.

Aleator est, qui ludit alea: & ille, qui quasi scholam illam tenet. Vel aleator est qui ludum aleæ consuevit apud se causā sui emolumentū exercere, sicut & in cauponibus dicitur ff. nau. caup. stab. l. j. §. caupones.

Algidum, oppidū erat trans montes Tusculanos quidecī millib. passuum ab vrbe Roma: nūc vrbis tantū vestigia extāt. Horat. i. Carm. Quæcunque aut gelido prominet Alcido.

Pomponius de origine iuris. l. necessarium. §. initium. Virgineus, inquit, recens à eadē, madensq; adhuc filix crūore, ad cōmilitones confugit, qui vniuersi de algido monte, vbi tūc belli gerendi causa legiones erant, relictis ducibus pristinis signa in auentinum montem montem transulerunt. Atqui algidum, vt diximus oppidum fuit, in cuius agro

eo tempore Romanorum exercitus ab equis cæsis fuerat. Neq; ab algido, sed a uccilio monte tūc exercitus Roma venit, vt auctor est Linius lib. 3. Neb.

Alias, hæc dictio, significat conditionaliter, quandoque alterationē, vt promittis dare fundum, alias decem nomine pœne: ff. de in lit. iur. l. alias. vbi re petempta. iurat, alias nō, id est, si non sit perēpta. Sed, alias ponitur pro alio loco. l. adeo. §. insula. vers. quidd si toto alveo naturali relicto, flumen alias fluere cæperit, id est in loco alio. ff. de acqui. ter. domin. Tertio, id est, alia vice vel alio tempore. vt in leg. dicere patagraphe. vnde videndum. ff. de arbi. vbi dicitur, alias est agitatū, id est, alia vice vel alia quæstione. Quarto, id est alio casu, vt in h. qui testamento. §. mulier. de test. vbi mulier in testamento testis esse non potest, id est in alio casu, quàm testamenti. Quinto alias, id est alio modo lib. j. §. illud tamen. ff. de aqua quoti. & æstif. Et breuiter hæc dictio alias, significat alterationem diuersimodē, sed in casu particulari eodem modo tantum, secundum quem subiecta materia alias applicata casui significat alterationē eius quod est in oratione præcedēti.

Alienare est proprie rem aliquā in dominium alterius transferre, in de alienatio est omnis pactis quam transfertur dominium de rebus eccles. non alien. cap. nulli. C. de fun. do. l. j. Item alienatio sumitur dupliciter. Vno modo pro

- dictione significante translationem rei vel iuris: in l. alienationis. ff. de verb. signific. alio modo sumitur alienatio pro ipso facto quo rei vel iuris fit translatio. Tale enim factū quo fit translatio est alienatio. Et factū hoc, alienatio significat. Nam factis quandoque sicut verbis declaratur voluntas. in l. de quibus. ff. de le. Diuersimodè ergo significat, prout ex eius medio & circumstantiis adiacētib. infertur, vt latius ostēdit Alcia, in d. l. alienationis. & i. l. alienatum. co. tit. & Ias. in §. item si quis in fraudē. Inst. de action.
- Alienare causa mutandi iudicium dicitur, qui credens se ab aliquo conueniendū. Quicūque rem dolo in alium transfert, vt iudicium mutet & euitet, vt in tit. de alie. iud. mut. cau. fac.
- Alienigena quasi alienæ regionis, vel aliena gēte natus vel genitus, secundum Iud. lib. x. etym.
- Alimentorum appellatione continentur cibaria, calciamenta, vestimenta, & habitatio, vt in l. legatis. ff. de alim. & cib. leg.
- Alimētarius dicitur cui relicta sunt alimenta.
- Alioquin, est dictio conditionalis, l. si finita. §. ex hoc edicto. ff. de dā. infec. declarat Bart. in l. ij. nu. 1. 2. de cond. & demon. vbi latissimè de virtute huius particulæ.
- Aliquandiu, id est, per aliquantulū tempus. extra. de eo, qui mit. in pos. c. j. Item hæc dictio aliquandiu, recipit moderationē ad arbitriū iudicis. ff. de iure delibe. l. j. & not. per Arch. extra de resti.
- spo. c. ij. lib. vj.
- Aliquid, id est aliquantulū. ff. ne quid in flum. pu. l. j. §. suat. Aliquando sumitur aliquid pro re singulari determinata, vt C. de senten. pas. l. si debitor.
- Aliquod est signum partitium, & qđ vnū est diuidi nō potest, extra de præb. c. si pro clericis. li. vj.
- Aliquorum res dicuntur etiam si non sint cōmunes, sed vna vni^o, alia alterius, vt ff. de verbor. sign. l. litus. §. fina.
- Aliter vide alius.
- Alius, ista dictio refertur ad similia. Barto. in l. si fugitiui. vers. quæro hic dicitur. C. de ser. fugi. & Bald. in l. sed & reprobari. in pri. ff. de excus. tu. Feli. in c. inter ceteras. de rescrip. vers. denuncias. impropriatur tamen aliquando, vt cum dicitur crucifixus est Christus, & cū eo alij duo latrones, vt plene p Bar. in d. c. sed & reprobari. & in l. nō solū §. queritur. ff. de procur. denotat diuersitatem, & implicat. l. quidam relegatus. ff. de reb. dub. Etiam alius i. contrarius, xj. q. iij. c. j. xj. dist. si quis. vbi dicitur, nullus alius, quàm Petrus prædicasse in Italia, Gallia, Hispania, & cæteris prouinciis: Item alius, & alter, sunt implicatiuæ, qualitatis præcedentium, vt lege si donationis. C. de his quæ vi metusue causa fiunt. licet glossa ibi velit, quod implicet. qualitatem contractus. aliter est denotatiuum qualitatis, non autem substantiæ. ff. de verbor. oblig. l. si quis cum aliter. C. de testi. l. etiam. & quod ibi not. gl.
- & etiam

& etiam denotat diuersitatem non in substantia, sed in qualitate, vt not. Franc. in l. certos nummos. ff. de verbor. oblig.

Allego allegis, penultima breui pro eo quod est cooptare, hoc est, in collegium adsciscere, componiturque ex ad, & lego, gas, Vlpia. li. 50. Dige. titul. de decurionibus. l. generaliter. allegi, inquit, id est per electionem in ordinem assumi. **allego**, gas, quod est compositum ex ad, & lego, gas, penultima longa, est ad aliquem locum mittere. Vnde iuris professores consueuerunt allegare leges, i. citare testes ad id de quo disputant comprobandum, sed non sine barbarissimi vitio, quod pro allego penultima longa, proferunt allego penultima breui. **Nebris**.

Allegare est argumentari ad probationes vel conclusiones ad communem iudicem pro commodo sua causa, & proprie pertinet ad aduocatos,

Adde hic, quod allegatio quandoque sumitur pro allegatione iuris. ff. de mino. l. minor antem. & C. de iud. l. rem non nouam. §. patroni, aliquid quando pro allegatione iuris & facti. extra de postul. prela. c. bonaz. j. §. nos igitur, aliquando capitur pro probatione. vt l. laudabil. C. de aduoca. diuer. iu. & de iu. aut. iubemus. aliquando pro exceptione dilatoria, vel peremptoria seu declinatoria. C. de iur. & fac. ign. l. j. & ibi not. & ff. de min. l. minor xxv. annis.

Allegare significat assumere & cooptare, vt cum quis assumitur ad

aliquem ordinem, vt senatorum & decurionum. l. generaliter. §. ij. de decur.

Allocotheta figura est, quando singularis numerus ponitur pro plurali. not. ff. de transact. l. qui cum tutoribus. §. fin. de petit. heredit. l. diuus.

Allibrati dicuntur qui descripti sunt in libro ciuium, vel communitatis alicuius ciuitatis.

Allodium est res libera alicuius, ex qua tamen praestatur tributum. gl. Guliel. de Cun. & Bar. in l. si. fam. ercif. in glo. fin. ibi quid si vni per diuisionem iudicis assignetur totum allodium. C. fam. ercif. Bal. in c. j. in tit. de allo. in prin. vbi dicit, quod allodium est id, quod est proprium alicuius, & a nemine alio recognoscitur, nisi a Deo. Et de allodio vide l. at si quis. §. sed iter dum. ff. de relig. & sump. fune. Et allodium allodij dicitur hereditas quam vendere vel donare possum, secundum Hug.

Allodium, id est, huellarium, vt c. 2. & 3. si de feu. contro. fuer. in vsib. feu. & vide quod not. gl. in l. pen. C. de ingen. ma.

Allusio, quod sit, vide ff. de acquir. pos. sel. l. j. in gl. j. & l. 2. §. appellata. ff. si cer. pet.

Allusio ad similitudinem dictionis pertinet, vt possessio, quasi positio, magistri, quod monstrant. Etymologia vero eius veram derivationem respicit. Alc. in l. taberna. de verb. sig.

Alluio est latens incrementum veluti cum paulatim aquis abluendo arenam ex fundo meo vel vicini mei

ni mei in fundum tuū aliquid i-
ta accrescit, vt facillè modus nō
possit apprehendi qua hora sit a-
blatum, vel hæc augmentatio fa-
cta, vide instit. de rer. diuis. §. præ-
terea.

Alma, id est sancta & nutriens, ab
alō alis, quandoque almus poni-
tur pro claro & illustri, vnde al-
mus dies, & alma vrbs. l. ynic. C.
neg. ne. mili. li. xij.

Altare dicitur quasi alta res, vel alta
ara, in quo sacerdos incensum a-
dolebat: vel quia in eo sacrificia
ardebāt, de consecra. dist. j. de fa-
bri. & ibi Arch. & significat Chri-
stum qui dator & cōseruator est
charitatis. 8. q. in scripturis.

Alter refertur ad vtrumque sexū. l.
3. de neg. gest. & dicitur etiā de
pluribus, licet propriè de duob.
gl. in l. quicumq;. C. de hæreticis.

Altercationes sūt certamina verbo-
rū, scđm Ioā and. i. proœ. elem. ē.

Alternatiua est coniunctio alterna-
tiue significans, scilicet quando si-
gnificat alterum de coniunctis
esse, seu orationem factam per
hanc cōiunctionem in altero ve-
rificari Et quādoque variatur si-
gnificatum, vel ex coniunctis na-
tura subiecta materia, seu qua-
uis alia circūstantia, verbi gratia,
Legō Stichū vel Pamphilū, signi-
ficatur vtrūq; esse in obligatio-
ne, sed alterū tantum in solutio-
ne, vt alterum soluendo debitor
liberetur. ff. de verb. obli. l. si duo.
in si. & effectus alternatiuē est, qd
vterq; est in obligatione, qd vno
mortuo alter qd superest remanet
in obligatione. Est autē alternati-

ua quadruplex. Quædam rerum,
in qua electio est debitoris. l. ple-
rūque. §. si. ff. de iu. do. & l. arbitra-
ria. §. Scæuola. ff. de eo quod cer-
lo. facit. c. i. alternatiuis. de regu-
iur. li. vj. Secunda est locorum re-
spectu solutionis fiendæ, quia &
in illa iterum debitoris est ele-
ctio ante litem contesta. vt in §.
Scæuola. præalle. Tertia est loco-
rū quantum ad iudicium incho-
andum, in quo loco debeat cōus-
niri, in qua electio est actoris, §.
prædicto. Quarta alternatiua est
personarum, quādo stipulatio est
apposita de soluendo, in illa ite-
rum est electio debitoris, vt in §.
item Iulianus. l. arbitraria. præal.
Alij dicunt quod alternatiua le-
gis significat vt ea lex ratio vel
subiecta materia significare de-
clarat. Sed alternatiua hominis
significat vt proferentem signi-
ficare verba velle, vel subiecta
materia vel quæuis alia coniectu-
ra probabilis concludens decla-
tat. Et de istis alternatiuis seu-
aut, vel, require in loco suo.

Adde quod, alternatiua hodie voca-
tur à doctorib; quæ à priscis Iu-
risconsultis disunctiua aut sub-
disunctiua. l. hæc verba ille. aut
ille. de verb. signi.

Altius non tollendi seruitus differt
ab illa quæ cōstituitur, vt ne pro-
spectui officiat. l. ædificia. ff. de
ser. vrb. præd.

Alueus, fluminis est vallis, siue fos-
sa, siue conceptaculum, & locus
per quem fluuius labitur, dum i-
tra ripas notas currit, nam cum
euagatur alueum transcendit. Pō-

ponius Mela: Ora inquit, Asiæ, cū alueo Nili amnis descēdit in pelagus. In hac significatione accipitur in iure, cū sæpè aliàs tū lib. xli. titu. de acq. rerum dominio. l. ad eod. §. insula quæ est Caij. Quod si in toto, inquit alueo naturali flumen aliàs fluere cœpit, prior quidē alueus eorum est, q̄ prope ripam prædia possident, & ibidem sæpè Alias alueus est apitiū receptaculū, vt i eo. ti. l. naturalē. Antequā apes, inquit, in alueo à nobis concludātur. N.

Alueus propriè est vëter fluminis, vt dicit. Bar. secundum Hugo. in tract. de alueo, in princ. & sicut stomachus continet vinum, ita alueus supra se continet flumen, vt vulgariter lectū fluminis appellamus, quia ibi flumen cubat. Bald. in rubr. de re. diui. ff. in in xij. col. in versic. ne veniamus. Verum etiam pro vase vbi apes manēt aliquando accipitur, vt i. ff. de re. diui. §. apum. & aliquādo pro vase i quo lauātur pedes.

Alumnus est qui alit aliquā, vel qui alitur ab eo, vel est filius ex concubina, vt in l. alumnus C. quæ res pigno. oblig. poss. & ibi gloss. ferè tamen accipitur pro eo, quē aluimus, & propriè refertur ad nutritium & nutricem, quæ significant indifferentem actionem & passionem, vndè, hospes zelotipus, conuiuia, victor, alumnus.

Actum siue pati sub eodē nomine signant. *De A ante M.*

Amator accipitur in malam partē. l. j. in fi. ff. de ser. corrup.

Ambages est dubia locutio vel effu-

gatio sermonis extra propositū. **Ambassiator** est legatus præcipis in arduis negotiis, & ambassata est huiusmodi legatio cōsiliatorū, vel principum in suis causis.

Ambiguū est vbi opiniones sunt & iura varia videntur: de sent. exco. inter alia. de iudic. c. j. lib. vj. Et de triplici ambiguitate, scilicet, iuris, facti & personæ. no. xx. xij. dist. c. fin. secundum Io. And. in proce. clemen. super verb. ambiguitatis. adde quid dicatur ambiguum, per Bart. in l. inter stipulantem. §. j. ff. de verb. obli. & in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudic. & per Bart. post gloss. in l. siquidem. C. de except. Et differunt ambiguū & obscurum, not. gloss. in l. veterib. ff. de pac. & Alciat. in l. nepos. ff. de verb. sig.

Ambire est propriè cupere honores, argu. de consuet. c. i. libr. vi. vnde ambitio, id est cupiditas, p̄ Arch. in c. vlt. de reser. lib. vi. Vel dic q̄ ambire est honorum gradus & ordines per peccatum appetere. Cupere verò est terrena lucra optare. Vnde versus. (honore.

Est censu cupidus vir, ambitiosus Not per Card. in c. auaritia. de electio. lib. vi.

Ambitiosa decreta sunt quæ p̄ gratiam facta sunt. l. ambitiosa ff. de decre. ab ord. fac.

Ambitiosa diligētia, id est nimia & anxia l. si bene ff. de vsur.

Ambitus ab ambitione distat, quod ambitus in actu est, ambitio verò in animo est habitu, ambitio ne namque peccat qui præter modum cupit honores, qui ambi-

ambitiosus dicitur. Ambitum vero committit, qui largitionibus magistratum consequitur, quæ in rebus sacris symonia in religione Christiana vocatur, dictus ambitus, ut inquit Festus, ab ambitu ædificiorum, qui patet in latitudinem pedes duos, & semissæ, in longitudinem idem quod ædificium libro xlviij. Dig. titul. est, ad legem Iuliam de ambitu. l. vnic. vbi Modestinus, Hæc, inquit, lex in vrbe hodie cessat, quia ad curiam Principis magistratum creatio pertinet, non ad populi fauorem, qui scilicet declaratur per suffragia.

Ambitus dicitur crimen affectati honoris ab ambeundo, hoc est circumuehendo & supplicando, & proprie est in actu. Inde ambitiosus, qui largitionibus magistratum affectat, quem lex Iulia de ambitu puniebat.

Ambulare, id est transire, sic dicitur ambulatoria voluntas defuncti vsque ad mortem. ff. de adim. l. l. iij. Dicitur etiam ambulatoria potestas legis. ff. de fundo dot. l. erit ergo. Itæ ambulatoria actio. C. de turt. l. vlti. §. primo.

Amē exponitur, id est, verum est, de consec. disti. ij. re vera. Vel, id est, ita erit, ut not. Archidia. in proœm lib. vj. in fi. Et de hac dictione amen, vide de consec. disti. j. c. hoc quoque.

Amica appellatur, quæ cum vxor non sit, alicui tamen sui copiam facit. l. Masurius de verb. sig.

Amicos appellare debemus non leui nomina coniunctos sed quib.

cum fuerint iura honestis familiaritatis quesita rationibus. l. Iatæ. §. amicos. de verb. signific.

Aminæum vinum ex celeberrimis Campaniæ, de quo Vergilius 2. Georgico. Sūt aminææ vites firmissima vina: dictum aminæum (ut putat Seruius) quasi sine nimio, id est, rubore: nam, ut ait, album est. Plin. lib. 3. 4. Principatus, inquit, datus aminæis propter firmitatem, senio quoque proficietatem. Idem quoq; Falernū & Cæcubum dicitur, Macrobius in tertio Saturnali. de generibus vuarum: aminæa inquit à regione dicta: nam aminei fuerunt vbi nunc est Falernum. Quod verò aminæum Cæcubum & Falernum synonyma sint testatur Galenus in sexto Decameridon: in musto, inquit vuarum austerarū, quas vocat aminæas, easdē & Falernas. Idem in libro de vinis: Amineum quod antiqui Romani nominant Cæcubū. Idē in libro de Euchymia: album, inquit, quale est aminæum: nominant autem id antiqui Latini Cæcubum. Proculus libro xxij. titu. de vino & tritico legato. l. vlt. §. fi. aminæū, inquit, Græcum, & dulcia omnia N.

Aminæum vinū, ab aminæa regione. Meminit. Proculus. in l. fi. ff. de vi. & trit. leg.

Amissa dicuntur & quæ corrupta sūt, ut scissa & fracta. l. p̄tor. §. amissa. ff. vi bonorū. rap. item pro quibus persequendis nullam actionem habemus, l. Labeo & Sabinus. de verb. signi,

Amita est soror patris.

Amita magna est soror aui.

Amitinus est q̄ ex ea generatur. f. amita filius, vt xxxv. q. c. vlt.

Amittat, hoc verbū nō sonat p̄teri tū, sed in futurum nisi addatur ipso iure. Felin. in cap. Rodolph^o versi. publica sūt bona. de rescri.

Amministrator, siue administrator rerū publicarum est, quitempora lia gerit, sed magistratus qui iurisdictionem exercet secundum Azonem. C. de admin. reipub. li. xj. in rubr.

Amoueri quæ dicantur, liquet ex l. iij §. ij. ff. rer. amot. ex l. si seruum §. amouisse de acquiren. heredi. & l. qui tabulas. in fin. de fur. & l. iij. §. nō solū. de inc. rui. naufrag.

Amphibologia dicitur cūm ambiguitas oritur, seu ex singulis dictionibus seu coniunctis.

Amphora, vas est, sed quantum capiat pauci nouerunt, illi maximè quorum id scire plurimum intererat. Est itaque spatium quod circumscribitur, à sex (vt sic dixerim) superficiebus, quarum latera sunt pedalia, anguli vero recti, de qua Priscianus, in libro de ponderibus, & mensuris, Pes longo spatio solido latoque notetur. angulus vt par sit, quem claudit linea triplex. Quatuorex quadris medium cingatur inane. Amphora sit cuius vim ne violare liceret Sacra verè Ioui Tarpeio in mōte Quirites. lib. xxxv. Dig. qui est de le. 2. Hermoge. in l. si quis Serui ex illo, inquit, dolio amphoras decem. Et ibidem. Vinū amphorarium. Item lib. 33. ti.

de penu legata. Scæuola in l. penum. Sin autem, inquit, & in horreis amphoræ; an hæc quoque deberentur. Accursius vasa tantū esse dicit. Nebr.

Amphoras vas erat vinarium. l. vinnaria. de ver. sig. vbi Alcia.

Amplectens, id est, vndique circumplectens. C. de legib. l. nō dubiū.

Ampliare, & augere, licet videantur idem significare, tamen differūt: quia augere spectat ad quantitatem, ampliare verò ad pretium, quod fit diligētī rerū cultura, C. de sac. san. eccl. l. iubemus. nulli. ff. de iur. fil. l. non intelligitur, paragr. diu. amplissimus ordo, id est senatorius, l. nutu. de leg. 3.

Amplius, hoc verbum habet, ff. de dam. infe. l. hoc amplius, & ibi includit nō tamē sēper est excessiū vt ff. de ver. sig. l. verbū āplius & l. i. paragr. hæc verba, ff. si cui plus, quā per l. Fal. interdū est excessiū, & habet in se vim repletionis & excessus, ff. de leg. 3. si sic, & l. si tibi pure, & de do. pl. l. qui ita, vbi de hoc Itē vltia supra dicta adde de hac dictione āplius quomodo repetit, vel cōparatiuè ponatur. Bar. in l. si seruus legatus, paragr. si ita scriptū, ff. de le. r. & in l. si tibi. de legatis 3. & ib. ā inducat quātitatē, vel cōditionē: & de hac dictione plenius vide per eūdē, in l. lecta, ff. si certum petatur.

Amputati. vide C. iur. de lib. l. sciimus, & l. vnic. de plus petit. & extra de restitu. spolia. capitul. frequens l. 6.

Amurca est sanies, siue succus ille igneus

igneus atque niger, qui ex oliua simul cum oleo exprimitur, atq; subdit, nã oliua ex quinque substantiis cõstat: osse, nucleo, fansa, oleo, amurca. Virgilius primo Georcorum. Profuit interdũ nigra perfundere armurca, quam Seruius interpretatur oleisordes sed non exponit quas, cum sint duplices nam vt dixi quod sub sidit oleo, ex oliuarũ expressio- ne dicitur amurca, quod vero post oleum in dolia conditum, quasi secundũ purgamentũ, Fraces appellantur. Plin. libro 15. Oleũ, inquit, amurca ad multos vsus. Vnde Cato de re rusti. Do- lia, inquit, armurcaria decem ha- beat. Vlpianus lib. 33. Dig. ti. de penu legata. l. qui penũ. Aristot. notat. etiã quæ esui potuique nõ sunt, contineri legato, vt puta ea in quibus esse solemus oleũ for- te, garũ, amurca. Accursius sal- samenti genera esse dicit, sed nõ quæ illa sint exponit. Cũ verò in amurca nullus cib., quod ego le- gerim, editari sit cõsuetũ, forte p amurca legendum est muria.

Nebr.

De A ante N.

An, de ista dictione an, vide Inst. de rer. diui. §. cum ex aliena, & pata gr. fere. in fi. & par. 1. qui. mo. test. infi. l. an vsusfructus de vsuf. 1. & l. ff. de vsuf. per.

Anacrisis accipit pro examinatione negotij, q̄ p interrogationẽ accu- sati fit. l. diu. la. 2. ff. de custo reo.

Anadema simpliciter corona est. Nã diadem a propriẽ regũ habet

dictum anadema ab anadeo, q̄ est corono. Lucretius lib. 4. Flu- unt anademata mitræ. Pau. lib. 32. Dig. ti. de auro & arg. lega. l. quãuis Sicut mitræ, inquit, & anademata.

Nebris.

Anademata, coronæ. l. quãuis. ff. de aur. & arg. lega. At Alc. legit. ibi anadesmata, q̄ sũt ca. ornãmẽta.

Analepsis, id est repercussio seu re- uerberatio. l. arborẽ. de ser. vrba- norum prædiorum.

Analogistæ dicuntur tutores illi, q̄ non tenentur reddere rationẽ tu- telæ administratæ, ab ana ppositi- õe, & logos ratio, vt ana tollat rationem. Iuli. h. 26. tit. de admi- tut. l. quidam decedens, Eos, in- quit analogistas esse volo, & pau- lō post, Testamento comprehẽ- sum sit vt analogistæ essent.

Analogistæ appellantur qui non tenentur reddere rationem admi- nistratiõis. l. quidam. de admi- stra. tut. Sed peritioribus videtur legendum esse potius alogistæ, aut anaclogistæ.

Anaphora figura, Latine relatio dicta est, cum idem verbum in principio plurium clausularũ reperitur, veluti. in l. 2. in prin. C. de offi. præf. præf. afr.

Anathema vno modo est, substãti- uum, & est damnatio æternæ mortis. & non nisi pro mortali crimine debet imponi, & in il- lis, qui aliter non patiuntur se corrigi. xj. q. 3. nemo episcopo- rum. in fi. Vel est excommunicatio, seu suprema maledictio. Et dicitur ab ana, id est, sarsum & rite

& thema figura, quia olim, im-
primebatur figura frontibus
damnatorum. de hoc. no. Ioann.

Andre. de iudic. cum non ab
homine, vbi post excōmunicati-
onē incorrigibilis anathematis
mucrone feritur, id est punitur,
id est solenni excommunicatio-
ne, cum 1. 2. episcopiscandelas in
terrā proiicientibus, & concu-
cantib., vt in c. debet. 11. q. 3. Et
anathematice, vel maledictio so-
lebat fieri per platos Vel dicit,
& melius à verbo Greco anathe-
mai, hoc est à seponendo, quasi
quāda sepositio, & separatio à Deo,
alio modo anathema est adiecti-
uū omnis generis indeclinabile,
& dicitur excōmunicatus, maledi-
ctus, separatus vel damnatus, vn-
de qui frangit rapit, ac vrit, ferit,
est anathema. Frangit, scilicet
ecclesias, rapit res alienas, v-
rit etiā ecclesias, ferit personas
ecclesiasticas. Inde etiam anathe-
matizare id est dānare vel excō-
municare, maledicere, vel separa-
re, vt supra.

Anathematizatus dicitur qui tāquā
īpius à Deo separatus est, & poni-
tur pro excōmunicato, vt 24. q.
3. certum est.

Anceps est aliquid, seu aliquis huc,
& illuc fluctuās, & dubi⁹ in quā
partē declinet, secundū Isido. li. x.
etymol.

Anchora retinaculū seu gubernatio-
naris est, vt ff. de exerci. l. 1. par 1.

Anciani dicuntur p̄sidentes, vel priores
vel regētes, qui regūt vniuersita-
tē, vel prouinciam, ita dicit Pa-
nor. in c. si. in prin. not. 2. de pecu.

Ancones, vasa sunt cubitalia. nā an-
cō Græcè cubitus significat. l. ta-
bernæ. ff. de fun. instr. Nebris.

Ancones, species vasorū cubitali-
um. l. tabernæ. de fun. instr. legato.

Anfractus dicuntur viarum flexus
l. viz. ff. de ser. rust. præd. vnde &
anfractus litigiorum, extra de sep-
pul. c. 2. li. 6. parag. 1. Et dicitur
anfractus litigiorū, quia multas
mōras habet, vt ff. vt leg. nom. ca-
l. etiam. & incertos euentus ha-
bet. ff. de pecu. quod debetur, &
ideo sic dicuntur, quia vndique
franguntur vel circumeunt, no. p.
Archid. de electiōni. quorūdā. in
princip. lib. vj.

Angaria, penultima lōga, atq; in eo-
dem accentu, interpretatur co-
actio. Veget. lib. 1. de re milit. lo-
quēs de tyronibus: In angariis,
inquit, plurimū detinendi sunt,
proculque habēdi à ciuitatibus.
Idem lib. 2. ad vigiliās, vel āgarias
faciēdas. Accurrius in illud Codi-
cis Iustiniani. tit. de sac. sanct. ec-
cle. neminem in angariis vel per
angariis, &c. angariæ, inquit, que
sunt in operis personarū. Per āga-
riæ, in quibus vtrunque vertitur,
scilicet, personarū, & rerū impen-
dia, verbū quoque angario as,
quod interpretatur cogo, gis, fi-
cut angaria est coactio. Matt. c.
27. atque iterum Luc. 15. an-
gariauerunt Simeonem quen-
dam Cireneum. Vlp. lib. 50
dig. titulo de priuili. ve terano.
rum. l. penul. Naues, inquit,
angariari possē.

Nebr.
Angariæ penultima lōga, est iusta
exacti.

- exactio vel compulsio. Nam angaria dicuntur personalia obsequia propriis sumptibus præstita. c. non minus. de immun. eccle. gl. in l. neminem. C. de sacr. san. eccl. Sunt ergo quædam personales, quæ à vulgo dicuntur captiões
- Angiportus** siue angiportū olim dicebatur angusta via inter portus id est domos. l. portus de verb. ob. vbi Alcia.
- Anguillarius lacus**, in l. rutilia. de contrah. emp. pro lacu anguillas producente.
- Angusta domus**, id est arcta, ff. de seruit. si tam angusti.
- Angustia temporis**, id est breuitas, C. de le. non tantum, ff. si quis cau. l. 2. parag. si quis. ver. nisi.
- Animaduerto**, præter illam significationem, quam habet in promptu, hoc est considerare, significat etiam punire eum tantummodo, qui in alterum puniendi habet potestatem: differtque cōstructione, nam dicimus animaduerto te, pro considero te, Sallu. in Cat. Ut prius inquit, in eos animaduertetur: & paulo post: verberibus animaduertebantur in ciues. Vlpia. lib. 4. 6. Dig. titu. de iniur. l. item apud Labconem, parag. ait prætor, Ait prætor, ne quod insinuandi causa fiat, si quis aduersus ea fecerit, prout quæq; res erit animaduertam. Et animaduersio pro punitiōe. Vl. 4. 7. li. Di. tit. de fur. l. meminisse. Extraordinaria, inquit, animaduersione coercenda m.
- Animaduersio** dicitur pœna, quia animaduertere est punire, vnde dicitur animaduertendum est in facinorosos homines. Item animaduersio dicitur cuiuslibet operis determinatio, secundum, quam quis pro mercede sua suscipit certum opus & determinatum suis impensis faciendum, vt terram colendā, vel domum construendam. Est etiam animaduersio, consideratio, parag. i. inst. de iis qui sunt sui vel alien. iur.
- Animalia**, sunt in triplici differētia, quædam enim sunt mansueta, vt gallinæ, quædam fera prorsus, vt lupi, quædam vero fera naturaliter, sed accidentaliter mansueta, vt cerui, pauones, & c. inst. de re. diuif. in gl. parag. pavonum.
- Annalis actio** est quæ finienda est anno, vt iniuriarum.
- Annulus**, inquit Valla, & si formā diminutiuū habet, diminutiuum non est, & dicitur tam de rebus animatis, quàm de inanimatis, quæ sunt vnius anni, vt annulus puer, annulus agnus, anniculum vinum. Pau. de verb. signific. l. anniculis. anniculus, inquit, amittitur, qui extremo die anni moritur. Et eo tit. l. anniculus ij. anniculus inquit, non statim vt natus est, sed trecentesimo sexagesimo quinto die incipiente, planè non exacto dicitur. Item Aphricanus de leg. iij. l. cum quæreretur. agni, inquit, qui minores essent anniculis Neb.
- Annulus** appellatur infans vnius anni, licet extremum anni diem duntaxat attigerit, nō etiam per fecerit. l. anniculis. de verb. sig.
- Annona** proprie dicitur de re frumenta

mentaria. Sed de aliis quoque rebus posse dici auctor est Ci. in fundo de diuinat. annonā, inquit cariorem in macello. Erat autē præfectus annonæ, de cuius origine Linius libr. 4. ab vrbe condita. Dicta est autē annona, propterea, quod sit alimentū annuū.

Nebris.

Annona secundum Azon. dicitur salarium quod cuique p capite suo remunerationis causa datur. unde titul. C. de anno. & cap. administr. secundum Azo. exponitur, id est, capitatio. Sicut enim secundum eum capitatio dicitur tributum quod datur pro capite ita annona dicitur. tributum quod datur magistratib. vel causa salarij pro remunerando labore. Et dicitur capitatio de capite, quia est pretium debitum capiti id est dignitati, annona præterea sumitur pro tributo quod soluitur in auro, argento, vel ære, vt tradit glo. in rub. C. de anno. & trib. lib. x. Item pro pane, vt in l. prima. C. de frume. vrbis Cōstāt.

Annona ciuiles sunt quæ publice dabantur iudicantibus, ciuitatibus, vel omnibus tempore necessitatis per singulos dies, vt C. de anno. & trib. l. ij. li. x. Etia annona est seges vel frumentum vnius anni. Adde quod annona ciuiles dicuntur in iure aliquando annui reditus, à fisco percipiendi. Dabantur enim annuatim de publico, secundum glof. in l. h. ac

Annona militares dicuntur quas milites singulis dieb. cōsequebā

tur, vt C. de erog. milit. an. l. vlti. vbi dicitur, quod ipsi annonas & capita singulis consequebantur diebus.

Annotatio sacra est descriptio bonorum vel eorum connotatio, seu consignatio, veluti cum aliquis cuiuscunque criminis reus sit, absentat se, vocatus ad iudicium patietur bonorum annotationem, vt si intra annum venerit & se purgauerit, bona sua recuperatur: Si autem non venerit, tunc fisco applicentur. Et qualiter fiat annotatio, ponit Spec. in tit. de act. § fin. vers. sed qualiter. dicens, quod præses siue iudex veniet cum tabellione ad domū accusati, & inquiret quot domus, quot prædia rustica, & iugera terræ habet in bonis eius. Et omnia bona illius qui non venit citatus, ponit in banno fisci, nisi venerit intra annum. ff. de re quirend. reis. l. j. § j. Ab hac tamē sententia condicionali poterit appellari, de appel. præterea. Et describuntur bona, quæ tamē fiscus de facto nō occupat nisi post annum. Post hoc iterum per edicta requiritur accusatus, & citans mittit literas suas iudici vel rectori loci, in quod egit accusatus, vt p illum citato innotescat se accusatum vel citatū & bona eius esse annotata. Inde venit verbū annotare, vel ecōtra ab hoc verbo ipsum nomen.

Annotatio sacra dicitur rescriptū illud quod Imperator proprio motu mētis indulget alicui cōstituēs secundū pces eius seu illius

e

aliquid

aliquid fieri vel nō fieri. C. de diuer. refer. l. fin. & ibi. in glo Et not. Cardi. Zabar. in ca. super literis. de rescrip. differentiā inter annotationē & pragmaticā factiōnē

Annua, bima, trimadie, id quod multis in locis apud Iurisconsultos legitur, quo sensu accipi debeat, manifestavit Iurisconsultus de annuis legatis. l. si legatum. Si legatū, inquit, sit relictum annua, bima, trima die, fortè dena, per singulos debentur annos, licet non fuerit infertum. & quis pensionibus. Ratio autē huius dicendi generis illa nimirum est quod cū dies in genere fœminino tempus significet, vt apud Ciceronē. longa dies admittegritudine. Et illud poetæ, Longa dies homini docuit parere leones. Annuus autē significet quod est vnius āni, bimus, quod est duorū annuū, trimus, quod striū ānorū, erit ānua, bima, trima die, idē quod āno, biēnio, triēnio. Quod Iuriscōsultus quoque exp̄ssit in tit. de manum. rest. l. si ita. Si ita, inquit, sit scriptū in testamento, Stichus seruus meus heredi meo mille nummos annuo, biennio, triennio si soluerit, liber esto. Nebr.

Annua, bima, trima die, de significatione horū verborū eleganter Iuriscōs. in l. si legatum de ann. leg.

Annuli leues dicuntur, qui non excedunt valorem quinque aureorum. l. diuus. ff. de bo. dam.

Annulus signatorius, vide signatorius.

Annuo, id est cōcedo. ff. de don. inter vir. & vxor. l. ea quod à marito. Et

aliter exponitur, vt ibi not. Item annuere domino exponitur, extrā de iureiurādo. c. j. §. ego huius Annus quot dies & menses habet, no. gl. in cap. si propter. de rescri. lib. vj. Nā ānus continet ccc. xv. dies: vt in l. cū heres. §. Stichus ff. de sta. libe. Et quidā computāt ānū ab incarnatione Domini, vt xxij. dist. in nomine Domini. in princip. alij à natiuitate Domini. De hoc gl. in forma. 2. q. 6. & in Spe. de iust. edit. in princ.

Annus iubileus dicitur annus remissionis: quia eo āno debita remittebāt serui hebræi dimittebātur liberi, & oia reuertebātur in pristinū statū, & est ānus quinquagesimus vt in c. iubileo. de pœ. di. j.

Annus vel ānuatim ex proprio significato significat multiplicationē simpliciter siue indeterminatē, sed quādo applicatur casibus, significat diuersimodē, prout ex diuersificatione materiæ cōcluditur proferentē intellexisse: vt pacto seu stipulatione promittis x. Titio ānua vel ānuatim, significat multiplicationē p̄petuā quia significat promissā summā debere ei cui promittitur, ei heredi & heredi heredi, & sic ī infinitū, ideo dicit in l. stipulatio. ff. de ver. obl. quod stipulatio annua est perpetua. Et not. quod annuum legatū pro primo anno est purum, & pro alijs annis est conditionale, quia pro quolibet anno debetur legatario si tunc viuit. Si verò mortuus est, tunc non debetur, nec si deponatus est quia talis ciuilit̄er mortuus est, & nō habet

ius capiēdi ex testamento quod est civile. l. cū in ānos singulos ff. de an. le. Sed ibi promitto tibi x. annua: vt sis procurator meus in parlamento, significat multiplicatio tēporalis ex causa, quæ apponit de essendo procuratorē, quæ a morte finit, & sic obligatio, quæ ex hoc inducitur. De hoc vide l. annua. §. si. & to. tit. de an. leg.

Anormalis successor est sicut qui succedit heredi non implēti defuncti voluntatē, vt instit. de eo cui li. ca. §. in primis.

Anfa est nodus curtilis, & facilis ad soluendū, ita factus, quod si rectē trahitur caput filii, omnino solutus est, vt not. Ber. in c. cū olim. de verb. sig. propriē autem dicitur qua quippiam prehenditur ac tenet. in l. rē ij. de rei vendicat.

Anrapocha, siue antipocha, siue anrepocha, quod idē est, secundū aliquos, & sec. Azo. in sum. de si. instit. vers. de antipochis. vocatur chirographū, quod facit debitor creditori in quo cōfiteri se soluisse tantū: & sic est de solutis, & fit à debitore in hunc modum, cōfiteor me vsurarū nomine vel pensionis soluisse, & datur creditori: & sic non dicitur ab anti, quod est cōtra, sed ab ante, secundū Io. ann. quia fit ante apocham, vel ab anti, quod est ad, quia est inductus ad ad securitatē creditoris, & fit etiam ante apocham, qui enim alieno nomine possedit & pensionem soluit, vel qui creditori vsuras representauit si quando dicat se suo nomine possedisse, & ita dñm factū vel

præscriptiōe liberatū cōtēdit, ius agētis facit vacillare, nisi dominus vel creditor vsuras & pēnsiōes pteriti tēporis sibi solutas cōprobet, probat autē p antipochā debitoris. C. fide in it. leg. plures. vbi gl. dat tres modos dicēdi. Vel vt alij dicūt antipocha est scriptura quā facit debitor obligando se, & in qua faterur se debere, & fit cōtra apochā dicēdo, Cōfiteor me debere, &c. sic dicitur ab anti, quod est cōtra, Apocha autē secundū omnes est scriptura creditoris confitētis sibi à debitore solutū, & sic apocha est de receptis, & fit à creditore, puta cōfiteor me recepisse tantū. ff. de cōd. indeb. l. si. §. Titius. ff. de fur. l. quitabulas. §. apoch. & de accep. l. acceptilatio §. j. Differt tamē chirographū ab antipocha vel apocha, quia chirographum dicitur cū duo paciscentes faciūt duas scripturas, & sub eadē forma verborum conficiunt & mutuo tradūt. Antē sunt populi Histri fluminis ac colæ, quos cum debellasset Iustinia Imper. Anticus dictus est. Sic enim legendū in inscriptionibus volu. iuris civilis, non Atticus vt vulgo impressum est, Antē significat antea factam & bene inchoatam. ff. si cer. pet. l. 2. §. itē mutuū. vbi de hoc. & ff. de verb. obl. l. qui ante. & l. cum qui ita. §. quæ sitam.

Anecessor quādoq; dicitur doctor qui alios antecedit, n. proce. Digest. §. sed cū nos. Quādoque exponit, j. successor. in cōsti. ff. circa princ. Aliquādo antecessor dicitur

necessitudine. C. de ve. iur. enu. l.

j. §. quæ omnia Aliquando anti-
quitate. xxxv. q. vj. de parentela.

Aliquādo officij prioritare. 3. q. 6.
hoc quippe. & q. v. c. accusatores.

Adde quod antecessores appellat
sūt professores iuris, ab antecede
do & præ eundo discipulis, quos
quasi porrecta manu in penetra
lia iurisprudētiæ d educūt, vt ma
nifestè probatur in d. §. sed cum
nos. idque docuit Aldobrādinus
meus in annotationibus quas iā
tertio ab hinc annodedit in in
stitur. iuris.

Antiades & paristmi à Græcis di
cūtur, quæ sunt Latinis tonsillæ
& sunt inflammationes circa eas
partes, quæ mala, id est, poma,
à recentioribus verò amygdalæ
appellātur. Celsus lib. 7. cap. 11.
Tonsillas quæ post inflammati
onem in duruerunt, græci anti
ades appellant. Galenus lib. 6. De
cameridon: Hortulanum inqt,
ab vulua & antiadibus & parist
mus suffocationem patientē. Idē
verò lib. x. de medicina simplici,
paristmus siue faucibus vuluæ
& antiadibus. Vlpia lib. xxj. titu.
de ædil. edic. l. quæritur. Et si q̄s
habeat antiades, & sic antiades
sūt quo existimo, id est, inuetera
tas, & quæ iā disc uti nō possūt,
vbitrobiq̄ mēdū est: antiachę pro
antiades. Accurs. faucium tumo
res exponit, nō tamē dicit quos
tumores: q̄ verò subdit, vt scro
fulæ, omnino falsum est, cū scro
fulæ sint apud iuniores medicos
quæ ab antiquis dicuntur chæta
des Græcis, Latinis strumæ.

Ant. Nebris.

Antiades, sunt veluti glandulæ quæ
in gutture nascuntur. l. cū quæri
tur. de ædil. edic. à Latinis tōsil
læ nuncupantur.

Antichresis est pignus quod ad hoc
datur creditori, vt inde fructus
percipiat, donec æsuū recepit. l.
si pecuniam. de pi. ac.

Antidorum est cōtraria donatio. gl.
super verb. antidora. in l. sed & si
lege. §. cōsultuit. in fin. ff. de petit.
hered.

Antidorum ex Græco interpretat̄
remuneratio, siue retributio ab
anti, quod est re, & doron, donū,
quasi doni redditio. Vlpianus li. v.
Dig. titu. de petitione hered. l. sed
& si. Planè si antidora acceperūt
dicendū est eatenus locupletio
res factos, quatenus acceperunt.
Locus est in quinto Ethicorum
Aristotelis lib. hucusque ab ex
positoribus non enarratus, vbi
Leonardo interprete. legitur,
vnde sacra gratiarum sunt: quo
in loco Aristoteles de hac remu
neratione loquitur.

Nebr.

Antidora dicitur obligatio nō effi
cax ad agēdū, sed æquitate sub
nixa ad excipiendū. §. consuluit.

Antidotū siue antidotus, est medica
mentum, quo nos contra vene
num præ munimus, ex eo quod
contra detur, dicta: Gellius lib.
17. ca. 16. Huius aut̄ regionis an
tidotus celebratissima est, quæ
Mithridaticos vocatur. Seren^o: an
tidotus verò multis mithridatia
fertur Consociata modis. & Pli.
li. 7. cōtra venena est p̄cipuū an
tidotū

Antidotum Paulus lib. 33. dig. tit. de penu leg. l. non omne. Quo inquit, numero antidotū non est, Item lib. 18. tit. de contrah. emp. tio. l. quod sæpe. antidota, inquit, & alia quædam salubria medica mēta. Utrobique Accursius nihil aliud dicit quā esse genus medicamēti, sed nō qd illud sit. Ne Antidotum solet dici, quod datur contravenenū, & sic ponitur pro medicina, vt in cap. cæterum. de iura. calum. Inde antidotaritis, liber in medicina. de iureiurando. cap. j. in clemen. in glō.

Antinomia potest interpretari, legū contrarietas, ab contra, & lex, vt Codice Iustiniano, tit. de veteri iure enucleando. l. deo autore. Nulla, inquit, in omnibus prædicti codicis membris antinomia. Sic enim à vetustate Græco vocabulo nūcupatur. Et paulò post Per suū vitium antinomas induxerunt.

Nebr.

Antinomia ponitur pro legum contrarietate, l. j. §. nulla C. de vet. iu. enuc.

Antiphona pro pignore ponitur. ff. de pig. actio. l. si pecuniā. & ibi glo. vbi etiam aliter exponitur, & melius de pign. l. si is qui. §. j. Itē antiphona potest latinè interpretari: vox reciproca in d. l. si is cui. §. j. Sed verior lectio est antichresis, de quo supra.

Anthypophorizat. j. tacite quæstioni respondet. de supp. negl. præ. c. ij. lib. vj. in prin.

Antiptosis est figura quæ ponit casu p. casu, &c. dist. ix. c. ego solus

Antistes sacerdos, eo q. ante stat, ca. clerics xxj. dist. communiter tamen sumitur pro episcopo. secundum glo. in cle. dudū. de sen. Antonius & Seuerus quoties in libris Digestorum legis, mendū est insigne pro eo quod esse debuit, Antonius & Verus, tū ex cōdicibus illis vetustis Florentinorum tum etiam ex ipsa temporum historia: Nebris.

Anus per vnum n, exponitur, id est vetula. ff. de carbo. edict. l. iij. §. duæ causæ.

De A ante P.

Aperire viā quid sit. vide ff. de via pub. l. j. ij. respon. Item aperire tabulas: vide ff. ad Syllan. l. si quis in graui. §. aperire.

Apex est summitas honoris, vel distinctionis nota. Nā quod in summo est, distat à pedibus vel infimis. Et hæc summitas, respicit temporalia. vt in c. solite. de maio. & obe. Etia sumitur pro litera, vt dicit Christus, Minimus apex non peribit. Item sumitur pro subtilitate, dum dicimus, de apicibus iuris nō disputadū. ff. mada. l. si fideiusor. §. quædam:

Apheditus, qui aphehis laborat. aphehe autē sūt oris vlcera, præcipuē infantes vexantia.

Apocha dictio Græca est, interpretaturq. receptio: nā tūc illā creditor dat debitori, cum ab illo pecunias numeratas, aut rē quā illi debebat recepit. Vlpian⁹ lib. 46. Dig. de acceptil. l. si accep. latum.

Inter acceptilationem, inquit, & apocham hoc interest, quod acceptilatione omnimoda liberatio contingit, licet pecunia soluta non sit. Apocha non alias, quam si pecunia soluta sit. Item de fide instrum. l. plures apochis. de apoc. pub.

Apocha, supra, in ver. antapocha.

Apocrifarij sunt nuntij domini Patris, quasi secretarij: ut dist. xvj. c. septuaginta dicti ex eo quod decedunt & proficiscuntur in longinquas regiones, ut responsum mittentibus referant mandatorum suorum. Nam Græci apocrisin dicunt decessionem & responsum. De hac dictione vide etiam in litera y.

Apocripha vel apocryphum dicitur occultum vel secretum: inde dicitur apocryphus, id est liber secretus & occultus, cuius auctor ignoratur, vel de cuius veritate dubitatur, non tamen ab ecclesia recipitur, sed reprobatur, quasi diceret, non in ecclesia, sed remote & longe ab ecclesia sit legendus. De apocryphis xvj. dist. canones generalium. & ibi. gl.

Apolides Græcè dicuntur, qui ex torres siue exules sunt, dicti vel ab apoleo, quod est deperdo, siue ab a, particula priuatiua, & polis, quod interpretatur ciuitas, ut Martianus scribit lib. 47. Dige. de poen. Quidam, inquit, apolides sunt, id est, sine ciuitate. Vlpia. quoque de lega. iij. l. j. Nec testamenti, inquit, faciendi ius habent, cum sint apolides.

Apolides dicuntur, qui sunt sine ciuitate, ab a, quod est sine, & polis,

ciuitas.

Apologia est excusatio vel responsio, unde dicitur, clerici, qui alios accusant, iustam accipiant apologiam, & est apologia posita in defensione, vel negatione tantum: nam in ea solent quidam accusantibus respondere: unde apologeticus, id est excusatorius vel responsorius. not. per Archidia. xxxvj. quæst. ij. c. circa.

Apostasia secundum Hostiensium est temerarius recessus à statu fidei, obedientiæ, vel religionis quam quis professus est se tenere. Inde apostata, qui recesserunt à fide, & qui egressi religionem quam professi fuerant iterum ad seculum redeunt, ut tradit Bar. in rubr. C. eod. tit. sic dicti tanquam retro abeuntes. c. non obseruetis xvj. q. vij.

Apostolorum, ex Græco interpretantur dimissoria literæ, ab apostello, quod est mitto. Unde est apostole es, id est quod remissio. Tit. Li. apostolos, inquit, fregit in senatu. Titulus est Apud Iurisconsultos de libellis dimissorijs, qui dicuntur apostoli. li. 50. digest. Modestinus quoque de verbo. signific. l. dimissoria. Dimissoria inquit, literæ dicuntur, quæ vulgo apostoli dicuntur. Nebris.

Apostoli secundum Hostiensium dicuntur literæ testimoniales, quia testificantur de appellatione facta, & secundum eundem, & Spec. in iij. parte, in tractatu libel. §. sequitur. versicul. apostoli, ibi vide quid sint apostoli, unde dicuntur, & de quadrupli eorum specie, & eorum formis. Nam alij sunt apo.

*speculum Vide sicut
5 allegatur*

apostoli conuentionales, scilicet quando pars admittit appellatiōnem, siue in iudicio iudice refutante, siue tacente, siue extra iudiciū, vt c. lxxv. ij. respons. & oblatz. de appell. Alij sunt testimoniales, testificantes de appellatiōne facta, vt suprā. Alij dimissorij, per quos apparet, q̄ iudex derulit appellatiōni. Alij refutatorij, per quos apparet, q̄ iudex nō defert appellatiōni. Alij reuerendi, vel reuerentiales, scilicet, quando ob reuerentiā, superioris appellatiōni defertur, vt ca. j. de appellat. lib. 6. in gl.

Apotheſma, significat abſolutionē & perfectionem operis. l. rei. §. fi. de verb. sign.

Apotheca, est arca, vel locus in quo aliquid ponitur custodiendi causa, vel in quo merces venduntur, qui locus & alio nomine statio vocatur, inde apothecarius. i. stationarius, qui stat ad vendendū.

Apparere, id est ad memoriā reducere, in authentic. de fide instrument. circa princip. secundum vnam expositionem. Aliquando apparere exponitur, id est præsumere, vt extra de præsum. c. scribā.

Apparitiō quandoque ponitur præ discussione, vt in leg. j. C. de loq. præd. ciuit. lib. xi.

Apparitores dicuntur qui apparent, & præsto sunt, obsequunturque magistratibus. Virgil. 9. Aeneid. Quam ipsi cupiant regi apparere Latino. Gell. libro 2. Posteaquam licetor, qui illi apparebat, intellexit. Cic. libro tertio de legibus. leges, inquit, sunt, quas apparito-

res nōstri volūt. Hierony. ad Saluinā: Nihil nocuit militanti paludamentum & balthus: & apparitorum caterua. Vlpianus lib. 2 i. tit. de euictionibus. l. si pignora. Si pignora, inquit, ueneant per apparitores:

Nebris.

Apparitores dicuntur qui citāt partes, & eas apparere faciunt in iudicio, hoc nomen inde trahētes, vel dicūt ideo apparitores, quasi appareores quasi apparent in iudicio. Itē dicūt catholicici, quasi cōmuniter, & vulgariter seruientes, vt bedelli ad iudiciū. Itē dicuntur officiales, secundum Azo. vel secundum Isido. apparitor dicitur ille, eo quod appareat, & uideatur, & præsto sit ad obsequiū vel aliquid audiens teneat. Et de apparitore habetur in cap. tua de homici. & gl. magna in c. veritatis de dolo & contum:

Appellare, est à minori iudice ad maiore prouocare. Et eò iudicta appellatiōne secundum leges, vt iniquitas, vel imperitia iudicantium corrigatur, licet nō nunquam bene latas sententias in peius reformet. de appella. ca. cum specialis §. porrò, vel ideo vt homines oppressi releuentur 2. quæst. 6. ad Romanū 2. & quis possit appellare, à quo, ad quem, quando, qualiter, quoties, intra quod tempus, & à qua sententia vide 2 q. 16. per totum. & Goff. in sum.

Appellatiō, secundum Azo. est à minore iudice p̄ inuocationē maioris iudicis prætextu iniquitatis

- primæ latæ sententiæ recessio. ff. de minor. l. præfecti. Item est de minore iudice ad maiorem prouocatio, secundum summulistas de consuet. c. 2. li. 6. in glo. 4. Vel aliter secundum Hostiens. appellatio est iurisdictionis prioris iudicis per iuocationem superioris iudicis: ritè facta suspensio, & hæc diffinitio secundum eum cõpetit tã secundum leges, quàm secundum canones, vt extrã de offi. deleg. c. pastoralis, §. prætereã. Vel sic, Appellatio est ab audientia minoris iudicis ad maiorem propter grauamen, vel illatũ vel comminatum prouocatio. de appe. vt debitus & ca. cum cessante. & si extra iudicium appellatur, tunc est superioris iuocatio seu protectio ab iniuria vel grauamine irrogando, c. cum sit Romana. eo. ti. de appellat. rela. & recu. Et appellatio & recusatio sunt paria. de appell. super eo. 2. respons. & hoc quoad modum, sicut non admittitur frustratoria appellatio: ita nec recusatio. Differunt tamẽ quã recuso et si nõ grauior nõ tñ appello à iudice ad quem consensi nisi grauer. & c. vt de offic. deleg. ca. si contra, in gl. fi. lib. vj.
- Appendicius**, a, um, dicitur quod ab alio pendet Hieronymus ab Furiam: pudicitia sine comitibus & appendicijs suis, continentia & paritate. Vlpianus libro 20. Digest. de acquirẽda hered. l. si quis. Sunt, inquit, appendiciæ præcedentis institutionis. Nebr.
- Appendicia** quid sit, vide ff. de acquir. hered. l. si quis hæres. & de
- admin. tut. l. tutores. & C. si tutor non gef. l. fi.
- Applumbatio**, est diuersarum materiarum cõsolidatio, vt auri, argenti, aurichalci, plũbi, stãni, & c. & earum coniunctio, dicitur applumbatura.
- Appulsus** pecoris ad aquam est ius adducendi pecus vel gregẽ ad aquam fontis alieni vel riuum ad aquandum.
- Apud** quandoque exponitur pro id est, vt not. de præb. statutum. lib. vj. quandoque apud, id est, contra, vt Marcellus apud Iulianum. not. ff. de pet. heredit. l. nec vllã. §. non solũm. & de requir. reis. l. iij. quandoque exponitur apud. i. penes C. vnde vi. l. si quis in tantam, & in quo differant apud & penes, vide ff. de verb. sig. l. penes.

De A ante Q.

- Aqua** quotidiana & æstiuã, aqua pluuiã arcenda, & aqua de castello educenda, Require infrã interdictum de illis.
- Aqua & ignis** interdicebatur olim rerũ capitalium damnatis, cum nec supplicium de Romano ciue sumi liceret, nec is prius amitteret ciuitatem, quàm in aliam receptus esset. Nã his duob. elementis, quæ humanã vitam maximẽ continent, priuabantur, vt vrbe Roma egredierentur, atque ita in aliam ciuitatem se conferrent. Id quod eleganter ostendit Cic. in orat. pro domo sua. Demũ itroducta est deportatio, qua ius ciuitatis absque huiusmodi circuitu amittitur.

Aqua

Aqua profluens, id est, de cælo cadens. insti. de rerum. diui. §. j.

Aquã euocare pro aquam abducere. l. proculus. de dam. inf.

Aquarius. i. aquarũ custos. C. de aquæduc. l. decernimus. lib. xj.

Aquæ duct⁹ est ius ducēdi aquam per fundum vel agrum alienum ad irrigandum agrum meũ vel alterius iure seruitutis constitutæ. vt insti. de seru. rust. præd. in princip. Aliter dicitur priuilegium quod datur illis qui præficiuntur ad custodiam formarũ per quas ducitur, vel per quorũ fines formarum meatus transeũt & quo purgant formã vel duct⁹ aquarum. l. j. C. de aquæ duct. li. xj. & l. decernimus, eo tit. & l. ij.

Aquæ haustus est ius hauriendi aquam & portandi per agrum, sũdum seu prædium alterius ratione seruitutis. Et differunt: nam aquæductus fit in fistulis & mãtibũs terraneis. Sed aquæ haustus fit per animalia portando, l. si prius. §. j. & ij. ff. de aqua plu. arcen.

Aquilegia nomen loci ff. loca. l. pen. §. j. & dicitur quasi aquis ligata, quia aquis est circumdata, & habet patriarcham ix. q. iij. nunc vero legitur Aquileiam.

Aquileges siue Aquirices dicuntur artifices inueniendorum fontium aquarũque colligēdarum ad aquæductus. l. fin. ff. de iur. imm. vel vt quibusdam placet, sunt qui curã agũt publicorũ aqueductũ

Aquilæ actio. Require supra, actio legis Aquilæ.

Aquiliana stipulatio est pmissio que

nouat omnẽ cõtractũ. Dicitur autẽ hoc nomine ab inuentore hoc statuente qui vocabatur Aquilius. Et habet fieri hoc modo Si dicã sic debitori meo, Quecũq̃ mihi debes ex quacũq̃ causa, illa mihi p̃mitis aio nouãdi, & dicat mihi, p̃mitto, tũc postea p̃ acceptilationem tolletur obligatio. Ad cuius euidētiã, q̃ sic habet fieri acceptilatio & aquiliana stipulatio, & est quidã circuitus sicut quãdoq̃ q̃ quis p̃ se imediatẽ facere nõ põt, facit p̃ aliũ, ita & hic. vnde supponēdũ est q̃ si mihi tenearis in cētũ lib. quas tibi mutuauis, hæc est obligatio naturalis & re cõtracta, modo imediatẽ p̃ ciuilẽ obligationẽ, q̃ verbis cõtrahit, tolli nõ põt: quã ciuilibis ratio ciuilia iura tollere põt, naturalia verò nõ: tũc si fiet, q̃ illa naturalis re cõtracta, i ciuilẽ mutabit p̃ nouationem, vt dicẽdo sic, illud q̃ ego mutuauis tibi, p̃mitis si tu dicas promitto, tũc obligatio illa prima efficit ciuilibis, & verbis cõtrahit p̃ Aquilianã stipulationẽ & nouationẽ. Post si te dicẽte mihi sic, id q̃ ego p̃misi tibi, acceptũne habes acceptũq̃ fers, respõdeã acceptũ habeo acceptũque fero j. teneo me pro pagato, isto modo tollit obligatio per acceptilationẽ. Et sic patet qualiter habet fieri aquiliana stipulatio & acceptilatio. De hac visũ est supra, acceptilatio, Aquinarũ vas est, q̃ quoquo versũ fundit aquas: vnde à Græcis ex Herodoto. interprete Valer. petri hanterion dicitur, à peri circum,

cūm, & rantizo fpargo, fiue irri-
to. Pōponius libro 34. de auro,
&c. l. & fic de aquiminario dabi-
tatū est. §. fi cui. Et puto cōtineri
nam & hoc propter eſtam para-
tur. Et eo. ti. l. in argento. De aqu-
minario, inquit Caſſius ſe cōſul-
tum reſpōdiſſe Itē de ſuppellec.
legata. l. id eſt. aquifainarij ſepe
meminit.

Nebris.

Aquiminariū, genus vaſis, q̄ ſecun-
dū aliquos quoquo verſum erat
aquaſ fundebat. Mentio fit in l.
in argento. & in l. etſi. ff. de aur. &
argento. §. ſed de aquiminario.

De A ante R.

Arabia prouincia eſt, vt l. pen. §. j. de
extraordi. crimini. ff.

Arabarches dicebatur præfectus exi-
gendo veſtigali de pecuariis, q̄
ex Arabia in Aegyptum adduce-
bantur. Inde Arabarchia, cuius
meminit. l. vſurpationem. C. de
veſtig. com.

Arare, id eſt colere. C. de theſau. l.
j. libr. xj.

Arbiter eſt qui etiā cōpromiſſarius
appellatur, & eſt ille qui ex cōp-
miſſo, id eſt ex cōſenſu partiū &
ex litigantiū electiōe de cauſa co-
gnofcit, qui nullā habet iuriſdi-
ctiōne propriā ſeu delegatā. ff. de
arbitr. l. j. Sed electus eſt partibus
diſcordātibus ad earū litē ſua ſē-
tētia dirimēdā. Ergo ab ipſo nō
appellatur, cū ipſo iure nō teneat
ſentētia eius, ſed metu pœnæ ſta-
tur ei. Et quod nō tenet, reſcindi
nō poteſt, hoc verum in arbitrio
cōpromiſſario, ſecus in arbitrio

iuris. xj. q. j. peruēnit. C. de iud. l.
vt. de offic. delega. ſuſpicionis. de
appellat. cui ſpeciali. & clemen.
j. cod. titul. in gloſſ. j. & cap. ab ar-
bitro. de offic. delega. lib. vj. vbi
glo. Item arbiter ponitur quan-
doque pro teſte, vt in Geneſi ca.
39. Accidit vt Joſeph operis qui p-
piā abſque arbitris faceret. Eſt
differentia inter arbitrū, & arbi-
tratorē, & amicabilem cōpoſito-
rē. Nā arbiter & arbitrator poſ-
ſunt elege cum pœna, ſed differē-
ter, quia arbiter dicitur iudex p
conſenſum litigantium electus,
qui iudicis partes ſuſcipit, & finē
controuerſiſ ſua ſentētia ſe pol-
licetur impoſiturum. ff. de arbitr.
l. ſi de meis §. recepiſſe. Et à ſen-
tentia talis non poteſt appellari.
ff. de arbitr. l. diem proferri. §. ſta-
ri. Et l. j. C. cod. titulo. Sed arbitra-
tor eſt in quem aliqui compro-
mittūt tali forma, vt poſſit cognoſ-
cere & etiā iudicare altē & baſſē
& qui etiā dici poſſit amicabi-
lis cōpoſitor, & à ſententia ta-
lis etiā non appellatur. Sed ſi
fuerit lata cōtra iuſcōſtitutionis
irrita eſt ipſo iure. C. qñ puoc.
non eſt neceſ. l. ij. Sed ſi lata eſt
cōtra ius litigatiōis, valet. redigi-
tur tamē ad arbitrium boni viri.
l. ſocietatē. §. arbitrorū. ff. pro
ſocio. Debet enim arbiter obser-
uate iuris ordinem tāquā iudex
ordinarius, & ſententia eius ſiue
iuſta ſiue iniuſta ſemper eſt te-
nenda ſi pœna fuerit appoſita.
ij. q. vij. iudicibus. Sed arbi-
trator non tenetur ſeruare iu-
dicarum ordinem. Sed ſi pro-
ferri

fert iniustam sententiam ser-
curritur ad audientiam superio-
ris, vel arbitrium boni viri. Et a-
micabilis cōpositor est sine pœ-
na, qui tentat & experitur an li-
tigatores patiantur controuersia
suo consilio vel auctoritate dis-
cuti. §. si q̄s præalleg. l. si de meis.
Alias differētiās multas vide per
doct. plenē i c. quinta uallis. de iu-
re iur. Arbitrēt esse potest qui
non prohibetur à iure. Arbitrorū
duo sunt genera, scilicet cōpro-
missarii, qui propriē dicuntur ar-
bitri, qui eliguntur vt iudi-
ces, vt videlicet procedant
seruato in substantialib. ordine
iudiciario. Et dantur ad cognos-
cendū & diffiniendū, vt si petis à
me domum, & ego denego, & fi-
at cōpromissum in aliquē, ille est
verus arbiter, quia eligitur vt co-
gnoscat, & diffinat cuius sit do-
mus. Secundi sunt arbitratores,
qui nō eligūtur vt iudices à par-
tib. vel super re litigiosa, sed vt cō-
ponēdo, vel diuidendo inter par-
tes diffiniāt, vt si duo socii res
societatis diuidere velint ad arbi-
triū Petri, Petrus erit arbitrator.
arg. ff. pro soc. l. si societatem.

Arbitratu alicuius cū quid fieri mā-
datur, quomodo hæc verbē in-
telligēda sint declaratur i l. illa ver-
ba, arbitratu. vbi Alcia. de verb.
fig.

Arbitrium est actus certarū perso-
narum exequentium compro-
missum secundum Azo. Nam
arbiter exequitur veritatem, in-
quirendo, vt iudex, xxx. quæst. v.
iudicantem. Nam actor vult vt

obteneat, & reus vt soluatur, vel
actor ad amplificandam causam,
reus ad diminuendam eam. Sunt
ergo in actu arbitrij, scilicet tres
personæ, arbiter, actor, & reus.
Ideo alij dicunt, arbitrum est a-
ctus trium personarum super ci-
uili quæstione quasi in iudicio
contendentium. Vel scđm Host.
arbitrum est potestas aliena vo-
luntariē tradita, & recepta ad pro-
nuntiandum in lite, prout arbitro
visum fuerit, aliquādo certa pœ-
na vallata, & certis terminis li-
mitata. Sed cōpromissum est po-
testas arbitris data, quorū arbi-
triū est sententia arbitralis quæ
ēt laudū dī. Et arbitriū, seu, arbi-
tratus, suo proprio significato si-
gnificat libertatē arbitrandi, & vo-
luntatē ratione regulatā. Et vbi a-
ctus ponitur in arbitrio seu ar-
bitratu, significat per modū cō-
ditiōis, vt actus valeat si arbitrio
decerneretur, & hoc diuersimodē
secundum diuersitatem materiæ
subiectæ, verbi gratia. Promitto
tibi equum arbitratu Titii, Titio
nō arbitrante, quia non vult, vel
nō pōt arbitrari, nulla est p̄mis-
sio, nec recurritur ad arbitriū bo-
ni viri. l. si q̄s arbitratu ff. de verb.
obl. Ratio quia cōtrahens de ar-
bitrio illius tantum intellexit, q̄
hæc verba important, vbi autem
stat per illum cui compromitti-
tur, conditio statim deficit, nec
promissor de cætero ex illa pro-
missione potest obligari, vt l. si
quis, præalle. Econtrario si per
promissorem steterit conditio
statim habebitur pro impleta.
arg.

- arg. l. iure civili. ff. de condi. & de mon. vt promissio sit efficax, siue ille arbitretur siue nō scdm boni viri arbitriū ad quod tunc recurritur. Et ideo hoc ne sit in potestate debitoris se liberare à promissione.
- Arbitriū tutelæ**, id est actio tutelæ, de hoc supra, actio tutelæ.
- Arbor vëto deiecta**, non arboris sed ligni appellatione continetur. l. ligni. ff. de leg. 3.
- Arboris appellatione multa continëtur**. ff. de ar. fur. cæsa. l. 3. & 4. Item vites continentur appella. arboris, vt ff. de arb. cæd. l. 1. §. 1.
- Adde q̄ arborum verbo continetur etiam radices arborū**, vt not. gl. in l. obligationū ferè. in versic. & intrando. ff. de actio. & oblig.
- Arbores furtim cædere est scindere vel incidere arbores in scio, & inuito domino.**
- Arbores cæduæ dicuntur quæ excissa repullulant.**
- Arbores grandes quarū mētio habetur in l. sed si.** ff. de vsufr. quæ sint, eleganter explicat Alcias. in l. sylua. de verborum signifi.
- Arbustum locus est in quo arbores sunt ad fructū cõsitæ**, sicut salicetū in quo sunt salices, hoc & arboretū aliqui vocāt vt tradit Aulus Gellius, & meminit Paulus Iurisconsultus in l. impensę necessaria de ver. sig. ff.
- Arca pro monumento supra terrā, in qua cadauera conduntur.** l. is. qui. ff. de religi. & sump. fun.
- Arca camerata**, id est arcuata, & cõfornicata. l. sed addes. §. inquilinus ff. loca.
- Arcarius dicitur qui pecuniam publicam adseruat.** Hieronymus in calce epistolæ ad Roma. pro eo quod in Græco est œconomus ipse arcarius interpretatus est, Salutatur, inquit, vos Erastus arcarius ciuitatis. Scæuola li. 40. dig. in tit. de fideicommiss. liber. l. Thais. Stichū, inquit rationib. redditis manumitti volo. Stichus arcarius probante domino nomina fecit. In codice quoque Iustiniano titulus est de susceptõribus, & præpositis & arcarijs, potest igitur arcarius esse publice, & priuatim. Nebr.
- Arcarius est q̄ præest aræ**, in qua pecunia custoditur, & ita sumitur in tit. de suscep. & præp. & arca. lib. x. C.
- Archiatros ex Græco interpretatur princeps medicorū**, dictus ab archos quod est princeps, & iatros medicus. Augustinus li. 3. de ciu. dei. Vbi se, inquit, Aesculapius excusabit, quod archiatrum se non obstetricē profitebatur. Hierõy. ad Euagriū: Ne fieret ait, aliqua plaga, quæ scientiã nostri lateret archiatri. Iulius quoq; firmicus lib. 2. matheseon. Mercurius in tertio ab horoscopo loco cõstitutus facit archiatros. in codice Iustiniano tit. de professoribus, & medicis. lib. x. medicos, inquit & maximè archiatros, vel ex archiatis, & infra l. archiatri. Archiatri, inquit, scientes, annuaria sibi commoda. Nebr.
- Archiatri dicuntur medici principis**, vt tradit Alcias. i. rub. C. de comi. & archia. lib. 1. 2.

Archicæcellarius, require infra cæcellarius.

Archidiaconus est princeps diaconorū, qui imperat subdiaconibus, & leuitis. Et dicitur ab archos, quod est princeps, & diaconus, quasi princeps diaconorū. Unde quando vult præ alijs Euangelium legit, vel cui vult legendū cōmittit, extrā de offi. arch. c. 2 in prin. Vel est oculus episcopi ad cōspiciendū, corrigendū, & emendandū per episcopatū exceptis arduis. Et debet audire iurgia singulorū, & habere curam, & sollicitudinē in ecclesijs, & de clericis, vt in c. ad hoc. de offi. arch. Inde venit archidiaconatus, & quando fit per electionem, tūc est dignitas, si vero habitus fit per collationē, non est dignitas, vt not. in c. decernimus. de iudic. C.

Archiepiscopus est princeps episcoporum, 2 i. distincti. clericos.

Archiflamines qui sint, vide 21. di. in prin. lxxx. dist. c. j. pe.

Archigeron interpretatur princeps seniorū, quonia gerōtos Græcè est senior, siue senex, In C. Iust. ti. de epis. aud. l. archigerōtes. Archigerōtes iquit, & dicetæ. Accur. quod mirum sit, archigerōtes archipresbyteros interpretatur rectè, quod presbyteros equè senior interpretatur vt idē sit archigeron quod archipresbyter.

Archigubernus interpretatur gubernatorum princeps, siue classis pfectus: cōpositum nomē ex Græco, & Latino, q̄ per quā rarū est, aliquādo fieri solet, vt Quintilianus lib. 1. ostendit. Iabolenus li-

brō 30. Dig. ti. ad senatusconsultū Trebellia. l. eius. Saturnius, inquit, archigubernus ex classe Britannica. Neb.

Archigubernus prefectus classis. l. Seius. ad senatusc. Treb.

Archimadrita interpretatur agminis siue gregis princeps, mandranāq; multa significat apud Græcos, speluncā interpretatur frater Ioānes Carmelitanus. Iuuenalis mādrā posuit pro mulione, cū in tertia Satyra scripsit, Stātis cōuicia mandræ. Martialis pro ipsa malorum concatenatione, dicēs: Vixq; datur lōgas mulorum vincere mandras. Atque idē alicubi pro calculo in ludo, quem vocat vulgus scaccorum, his verbis: Sic vincas nouiumque publiumque Mandris, & vitreo latrone clusos. In Codice tamē Iustiniano libro 1. pro pontifice accipitur. Reuerēdissimi, inquit, archimādrītæ. Idē de monachis. Duo, inquit, amabiles episcopi & archimādrītæ, vtrobique pro pastore. Nebr.

Archimandrita est pastor ouium unde, archimandrita sit ouium tibi pastor. Et ponitur pro episcopo. 1. q. 7. dispensationes. quasi princeps gregis ab archos i. princeps, & mandras Græcè quod est grex vel spelunca Latine, etiam ponitur pro abbate, vt in l. final C. de sum. tri. siquidem initio monachi in eremis habitabant.

Archimimus interpretatur princeps mimorum. Sunt autē mimi pœmata lasciuientia in turpitudinem, de quib. scripsit Ouid. Scribere

bere si fas est immitantes turpia
mimos. Et Martia. Mimos ridiculi
philistrionis. Mimus vero, autore
Diomede, dictus est, quod om-
nia solus imitetur, à verbo Græ-
co mimeome, quod interpreta-
tur imitor, nā cum alia poemata
idē faciāt, hic tamē peculiari quo-
dāmodo. Iulia. li. 37. de oper. lib.
I. patronus. Nā si quis, inquit, ar-
chimum, vel pantaminum.

Nebriſ.

Archimumus, mimorū princeps &
qui melius quā alij nouit in sce-
na gestus seu mores eorum quos
irridere vult imitari. I. patronus
ff. de ope. lib. 66.

Archiotā qui præsunt archino. leg.
vit. ff. de mune.

Archipresbiter quasi princeps pres-
byterorū, qui tamē subest Archi-
diacono, cuius ministerium, &
officium cū officio archidiaconi
ponitur. xxv. di. perlectis, item
duo sunt genera archipresbitero-
rum, scilicet ciuitatenſis, vt cap.
officium, eod. tit. & ruralis, vt ea.
vt singulæ de offic. archipre. se-
cundum Hostienſ.

Archisynagogus est princeps syna-
gogæ.

Architectus interpretatur princeps
fabrorum, nam tecton est faber,
lignarius maximè, sed architecti
negotium ad plura se extendit.

Vitruuius lib. I. de architectoni-
ca. Architecti, inquit, scientia ex
pluribus disciplinis, & variis eru-
ditionibus ornata cuius iudicio
probantur omnia, quæ à ceteris
artibus proficiſcuntur opera, ea
naſcitur ex fabrica, & ratiocina-

tionē. Hinc Paul^o apostolus trās-
latione vtens dicit in Epistola
quadā, Quasi sapiens architectus
fundamentum posui. Callist. lib.
50. de iu. immu. l. quibusdam, Ve-
terinarij, inquit, architecti.

Nebriſ.

Architectus est princeps artificum
vel principalis ædificator qui stru-
cturis ædificiorum præest. I. fin.
de iu. immu.

Archiuū interiecta, v, à Latinis dici-
tur, quod est Græcis archon,
quod interpretatur, principium,
& est locus vbi monumenta li-
terarum publicè adseruātur. Mar-
tia. in philologiæ nuptiis. Cloro
& Lachesis librariæ superum ar-
chiuique custodes. Hierony. in
prologo Ester. Librum, inquit,
Ester, variis translatoribus con-
stat esse vitiatum, quem ego de
archiuis Hebræorum reuelas ver-
bum e verbo expressius tranſtu-
li. Vlpianus lib. xlvij. titu. de pœ-
nis. l. moris. §. solet. Quo inquit
in publico instrumēto deponan-
tur archiuo forte, vel grammoro-
philacio. Neb.

Archiuum publicum, id est arma-
rium publicum, scilicet vbi libri
ponuntur, seu instrumenta seu
acta. habetur C. de fide instru. in
auth. ad hæc. & not. xxx. quæst. j.
peruenit.

Arcus est pons lapideus, nec appel-
latione arcus venit pons ligneus.
ff. de aqua plu. arcen. supra iter.

Arca, inquit Festus Pópeius li. j. lo-
cus est vacuus quasi exaruerit, &
non possit quicquā generare, qua-
lis est i qua tertie menses. Est quo-
que

que in vrbe solum, siue terræ superficies, in qua nihil est edificatum. Florentinus de verb. sign. l. fundi. Locus, inquit, siue ædificatio in vrbe, area, in rure, ager appellatur. **Nebriſ.**

Area locus est in vrbe siue edificatio. L. fundi. de verbo. sign. Interdum significat rusticū locū vbi menses teruntur. l. vltim. C. de serui. sic dicta ab ariditate, quod in ea fructus areſcant.

Arelatēſis ab eo est, quod est Arelas, siue Arelates ciuitas provincie Narbonensis: nunc est Arles. Pli. li. 3. Pōpeius Paulioni equitis Arelatenſis filius. Scauola li. xxxiiij. dig. de vsu, & vsufructu. l. codicillis. Ad rempub. inquit, Arelatenſium pertinere.

Arena plerunq̄ pro amphiteatro ponitur, quo in loco bestiarum conficiebantur, sic appellatus, ab eo, quod arena in solo spargebatur, quæ sanguinem effusum ex vulneribus, siue ferarū siue gladiatorū ebiberet. Iuena. Leonibus atque lanistis Libertas iurisque idem cōtingat arenæ. Vlpian. lib. xlviiij. dig. tit. de accusatori. l. qui iudicio. Qui cū bestiis, inquit, depugnandi causa in arenā intromissi sunt. Hinc & Arenarij dicti, qui operas suas locabāt, aut obiciendo se feris, aut cōgrediendo cū altero gladiatore cuiusmodi homines infames sūt. Calistratus li. xxxviiiij. de operis libertorū. l. hæc demū. Neque arenarius, inquit, manumissus, &c.

Nebriſ.

Arena appellabatur amphitheatrū

quo in loco spectacula edebantur. l. qui iudicio, de accusa. Inde arenarij, qui ibi depugnabant. l. ea demum. de oper. libert.

Arenæ fodinæ dicuntur loca, in quibus arena foditur, q̄ etiā arenariæ dicuntur. l. sed & ij. de publi. tametsi quidā malint ibi legere arenæ.

Arenatores dicuntur qui in arenis deiecta, & collapsa solēt extrahere, & dicuntur humiles personæ: vt C. de incest. nuptiis. l. humilem.

Arenga, est apta, & concors verborum sententia, quæ ponitur post salutationem in priuilegiis arduorum negotiorum.

Arcopag^o loc^o erat Athenis, vbi fuit olim summū cōsiliū, quod de cædib. atque id genus iudicabat.

Areseusa nomē celebre est fœminarū in libris Dig. In libris recētioribus mēdosè legitur arehula. Neque ignoro, Arethusā nymphā esse, & fontē eiusdē nominis in Sicilia, de vtraq; Virgilius in Bucolicis, & in quarto Georgicorū li. Sed qđ ad iuris rationē attinet nihil refert Areseusā dicas, an Arethusā, nos puritatē lectionis defendimus, qđ Grāmatici proprium est officium. **Neb.**

Argentarius non tam argenti opifex est, quā is qui pecunias publicas exigit, aut pecunias sub fide publica permutat, qui vulgo Cāpsores appellatur. Marcellus lib. xl. de statuliberis l. Stichus. aut argentariæ, inquit, mensæ exercitores. Itē lib. ij. Dig. tit. de edendo. l. prætor. Prætor ait. Argentariæ mensæ exercitores.

Argentarij sunt quasi Cāpsores vel argen-

- argentariæ mensæ exercitores, qui singulorū solebant rationes, id est calculos & instrumēta cōficere, scribētes accepta & data, ita quod ex scriptis eorum quæ erant cōmunia, doceatur & sciatur quantū datum sit, & quantum acceptum, qui aliàs dicuntur numularij, vt infra de N.
- Argentifodinæ, aurifodinæ, sulphurifodinæ, lapidifodinæ, arenafodinæ,** sunt loca in quibus huiusmodi res fodiuntur.
- Argentum escarium** dicitur quod in vsu habetur ad epulandum, id est, ad esum, & potum. l. fed & si. §. si cui de au. & arg. leg.
- Argentum factū** quod dicitur, declarat Iuriscons. in l. Quintus. de aur. & argen. leg.
- Argentum infectum** appellatur, rudis materia argenti, id est, non facta. l. etsi. de aur. & ar. leg.
- Argentum pustulatum** apud Suetonio. accipitur pro purgatissimo argento, de quo fit mentio etiam in l. naue. de locat. licet Bud. attestetur ibi non absurde legi posse postilatum, vt rudem argenti massam intelligamus. lege pustulatum.
- Argumentum** est ratio rei dubiæ faciens fidem, de hæreti. cum ex iniuncto. Et dicitur quasi arguens mētem, vel quasi argutè inuentum, vt not. Bern. in cap. forus. de verb. signific. aliquando sumitur pro experientia, rerumque vsu. vt instit. in proce. §. cumque, ibi, sed quod in ipsis rerum obtinet argumentis, id est quod est in vitidi obseruatiā.
- Argutus** dicitur secūdam Isido. qui citò inuenit argumenta in loquendo. i. subtilis, & astutus.
- Arma** sunt defensoria. Et nomine armorum veniunt fustes, lapides, ferrum, & omne illud quod manu & arcu mittitur, prout no. Bern. in capitul. sicut dignum, de homi. Et sic tela comprehenduntur, licet arma proprie sint quibus defendimur. Tela etiam quibus impugnamus. institut. de public. iudi. §. lex Cornelia. & not. in clemē. ne in agro. §. quia. de statu monac. in gl. super verbo, arma. & le. armorum. ff. de verb. signific.
- Armarium** vel armamentarium est locus vbi arma ponuntur.
- Ardifructus** qui dicantur, vide C. de vsur. auth. ad hæc.
- Armenia**, vide C. de offic. magistr. mili. l. vlti. & de agric. & cens. l. cum antea. libro xi.
- Armentum**, inquit Varro de Lingua Latina, dictum est quo boues maxime parabantur, vt inde eligerent ad arandum: inde armenta dicta postea, tertia littera extrita, pro aramenta, Festus tamen Pompeius armentum id genus pecoris appellat, quod est idoneum ad opus armorum. Pomponius tit. de ver. signific. l. boues. Boues, inquit armentorum magis quam iumentorum nomine appellantur.
- Nebris.
- Armentum** est magnorum animalium, vt equorum, & bouum, grex verò minorum, vt porcorum, caprarum, & ouium, licet etiam

armētari⁹, id est, armētōrū custos.

Armillæ, inquit Festus, erant ex auro, quas viri militares ab imperatoribus donati gerebant, dictæ quæ antiqui humeros cum brachiis armos vocabant, unde arma ab his dependētia sunt vocata. Vlpian: lib. xxxiiij. dig. tit. de auro & argento leg. l. argumēto. in aures, inquit, & armillæ.

Nebris.

Armillæ enumerantur inter muliebria ornāmēta. l. argumento §. ornamēta. de aur. & argēto legato.

Armus est spatula assata alicuius animalis, vt in cap. vnico. circa mediū. i. verb. principis vnctio de sac. vnctio. & tibi p. doc. i. Reg. 9. eo.

Arrha arrhæ, siue arrabo arrabonis, propriè illud est quod datur pro emptionibus cōfirmādis: quæ admodum Vlpianus ait, sine pretio venditio nulla est, neque pretij numeratio, sed conuentio facit emptionē. Sed (vt Gaius iuriscōsultus ait) quæ arrha pro emptione datur, non eo pertinet, quasi sine arrha conuentio nihil proficiat, sed vt euidentius probari possit conuenisse de pretio. Sed cur in sponsalibus contrahendis ab sponso arrhæ dentur sponsæ, undeque ea res habeat originem, pauci nouerunt. Cōsuetudo fuit apud maiores nostros, vt sponsum & sponsa in ituri fœdus matrimonij se inuicem coemerent: facta igitur prætij conuentione, & sponsa emebat sponsum dotis pretio, id quod Plautus expressit dicens: Imperium accepi, dote libertatem vendidi: & Iuuenalis

Veniunt an dote sagittæ, Libertas emitur. Ecōtrario sponsum emebat sponsa Vnde est illud Virgilianū ex primo Georg. Teq; sibi generam Thetis emat omnibus vndis. Sed quia vtrunque pretium futurū erat in potestate viri, accipit ille dotē, quia emptus est ab sponsa: illa verò tantū accipit arrhas, quod est quasi quoddam emptionis signum, aliquādo tamen arrha pro pignore simpliciter accipitur apud auctores.

Nebr.

Arrha dicitur in emptione & venditione id quod datur in testimonium vel signum venditionis. Est enim arrharum datio argumentū emptionis & venditionis cōtractæ. **Ar**rha sponsalix vel sponsalitix secundū Hostiēs. in sum. de spōs. & mat. §. unde dicantur. vers. sed quia arrhæ, dicuntur donaria data inter sponsum & sponsam in signum matrimonij contrahendi & remunerandi consentientes, & fit hæc per verba affirmatiua, scilicet, Do tibi arrhas istas, vt cum filio meo contrahas. Et hæc arrhæ dicuntur subannuli, quia fiunt per immersionem annuli, iuxta illud, annulo suo subarrhauit me vt patet per eundem. §. quot sunt species.

Arreptitiu, id est possessus à dæmone.

Arrestare est aliquem vel bona sua per mandatum iudicis impedire ne moueatur à loco donec cōquerenti respondeat, vt cap. ij. de crimin. falsi. & l. relegatorum. ff. de interdicitis & relegatis.

f Arro

Arrogare est aliquem qui sui iuris est in si ium recipere, inde arrogatus assumitur in filium. Et sic arrogator pater qui accipit aliquem hoc modo in filium. Et est differentia inter arrogationem & adoptionem, quia ille adoptatur qui non est sui iuris, sed alterius potestati subiectus, ut supra visum est. Sed arrogator ille qui primo sui iuris est, & per arrogationem transit in potestatem patris, scilicet arrogatoris. Vnde, arrogatio qui suus est, sed habet meus esse necesse.

Patris adoptio suum, sed patris per manet idem. De hoc de cog. leg. capit. vnicò. in gloss. i. Item arrogare in alia significatiōe, id est, ad scribere. Vnde dicitur arrogans quasi omnia sibi adscribens inde arrogātia, id est superbia. Differunt tamen, quia superbia est inanis gloria de eo quod quis habet ut sunt Philosophi, Legistæ, & alij sufficientes in arte sua. Sed arrogantia est inanis gloria de eo quod quis non habet ut cum quis credit ea se scire, quæ tamē nescit.

Ars est collectio præceptorum. insti. de iust. & iur. §. iuris præcepta. Vel ars secundum Porphy. est de infinitis sumpta doctrina. na. no. ff. de insti. & iur. l. j. super verbo ars. Item ars quandoque sumitur in mala partem, ut C. de his qui ad sta. conso. l. j. & ideo dicitur arte, id est dolo. xxij. q. v. quacunque.

Ars quandoque dicitur cura animarum, ut de æth. & qualcumque sit. Item secundum Archid. ars dicitur actus dominatus, ut in c. vnicò. de vita & honesta. cler.

lib. vj. ibi si per annum artem istam ignominiosam. Etiam balistarum dicitur exercere artem. de sagit. cap. j. & magi dicitur exercere artem, & coquide cōsecr. distic. v. ne tales.

Artemon est idem quod aratrum. Artemonis, trochleæ genus est machina ad subleuanda onera, quæ Græcè dicitur epagon, Vitruuius libro decimo de architectura: In radice, inquit, machinæ collocatur tertia trochlea: eam Græci epagonta, nostri artemonem appellant. Lucas in apostolica historia. cap. 27. artemone quasi Græca dictione vitur, cum dicit: Et leuato artemone secundum auræ statum, tendebant ad littus: nam in Græco artemona posuit, sed fieri potest ut à sermone Latino acceperit Lucas, cum præsertim qui cum Paulo erant in ea navigatione Romani essent, aut saltem Romanè loquerentur. Quod si artemo dictio Latina est non potest per th, aspiratum legi, id quod Isidorus putauit, cum nulla dictio Latina th, sed neque vllam aliam consonantem aspiratam recipiat. Labolenus de verborum significat. l. malum. Malum nauis esse partem, artemonem autem non esse Labeo ait.

Nebis.

Artemon est id quod retro ponitur ad nauim gubernandam. l. malum. ff. de verb. signifi. & Bal. in l. precibus. C. de impuber. & aliis substituit. Sed Alcia. in d. l. malum, ait esse velum additium dirigendæ nauis causa, quod verius est.

Articulus est pars intentionis conij-

nens illud quod actor probare intendit. facit ca. veniens. ij. de testi. & gl. in c. presentium. §. testes eo. tit. lib. vj. Et articuli dicuntur capitula in iudicio probanda eod. titu. per tuas. Et quandoque asser-

tiones, & quandoque intentiones ca. ex parte A. in fine, de testib. & not. Pan. in cap. cum dilectus. de fid. instrum. addeq. articulus quandoque significat idem quod statim. l. fin. C. de offi. com. sac. pal. interdum ponitur pro themate seu casu, vt in l. non possunt. de legibus. aliquando pro particula l. triplici. de verborum signific.

Artifex quid sit, & nomina diuersorum artificum. vide ex. iuncta gl. quæ exponit significata eorum. in l. j. C. de excu. ar. libr. x.

Artificiales opere sunt quæ ad artificium pertinet, veluti pictoria, & fabriles.

Aruspex quis dicatur, vide in ca. j. xxvj. q. iij. & no. in gl. l. nullus. C. de malef. & mathe.

De A ante S.

As dicitur tota hereditas, vel quicquid in xij. partes diuidi potest. In esse autem continentur certæ patres, scilicet xij. quarum quælibet habet proprium vocabulum. Sunt enim ista nomina xij. partiim assis, vncia, secunx, & est vncia cum semiancia. Sextans, quia sextam partem significat id est duas vncias. Quadrans, quatuor vncias significat. Triens tres vncias. Quincunx, quinque, semis, septunx, bes, dodrans, sextans, decunx, as. De quibus

omnibus require loco suo. & Insti. de here. insti. §. hereditas, & in glos. ver. secunx. As tamen in ponderibus idem est quod vnum. Etiam ponitur pro obolo, Vnde versus.

As obol⁹ p^oodus, as est possessio tota ascripti⁹ glebæ dicitur ille qui adscriptus est glebæ, fundo, siue solo terræ, & adstrictus per scripturam, in qua promittitur domino soli se nunquam a solo discedere. Et ex illa scriptura ascripti⁹ constituitur, sed tamen per eam solum non probatur, imo secundum Azon. & Hostiens. aliquando scriptura est necessaria, in qua confiteatur se esse ascriptitium. Et a gleba quam colit, nec volens recedere permittitur, nec inuitus potest compelli ad recedendum, nec sine gleba potest alienari, inter ascriptios glebæ & originarios colonos quidam hanc dicunt esse differentiam, quia ascriptitij in hærent glebæ, ita vt sine gleba non trãsterantur. Sed coloni originarij non sic inhærent prædijs quin quandoque sine prædijs dominus fundi possit eos mutare, & transferre ab vno prædio in aliud, item inter seruos & ascriptitios secundum Azon. & Hostiens. penè nulla est differentia. C. de agrico. & censit. l. ne diutius. libro xj. idè autem dicitur notanter penè, quia seruus potest vendi sine peculio, sed ascriptitius nunquam sine solo: item ascriptitij in prædijs in quibus ascripti sunt contra domini voluntatem ordinari possunt, & matrimo-

nium contrahere : vt in authen. de sanct. epif. §. adscriptitio. serui verò non. C. de epifco. & cler. l. iubemus. insti. de iure personarum. §. j. & ibi gloss. in verbo, aut serui. licet secundum canones si contrahant matrimonium, tenet. Et ascriptitij quia tenentur colere terram, dicuntur coloni. Et quia ascriptitij deputati sunt ad hæc facienda, ex conditione sua dicuntur ascriptitij. Et quia ex sui origine, vel patrū, vel auorum suorum, ita adhærēt glebæ, vt sine gleba vendi non possint, nec gleba sine illis, ideo dicuntur originarii. Require agricola. & infra colonus. Breuiter dicas, quod ascriptitij serui seu coloni appellantur qui glebæ seu prædio colendo perpetuò addicti sunt, inde nunquam recessuri, dominisque prædiorum annuos redditus omnes præter sumptum & victum reddituri.

Assassini, fuerunt quidam infideles, qui ex quibusdam falsis opinionibus nitebantur ad occidendū Christianos, contra quos statuta fuerūt pœnæ grauissimæ, extra de homicid. cap. pro humani. lib. vi. Bar. autem in l. non solum §. si mandato. de iniur. & in l. Cice ro. de pœn. eos vocat assassinos, qui ob pecuniã quæpiã interficiunt. De assassinis diffuse tractat Docto. in aut. sed nouo iure. C. de ser. fugit. & in di. c. phumani.

Assella, id est seruus, eo quod sequatur aliquem, causa lucri, secundum Isido lib. x. etym.

Assectari quis dicitur, matrem fa-

mil. aut puellam, qui tacitus libidinis causa frequenter insequitur. l. item apud. §. appellare. de iniur.

Assellare est op^o naturæ facere, vt dicitur dū assellaret emisit intestina. Asserere, est in libertatem vindicare vnde assertores dicuntur vindices alienæ libertatis.

Assertio secundū Azo. in Sū. de assertione tollenda, erat quoddam vanum & friuolum iudiciū quorundam, qui dicebantur assertores: eo quod asserebant eum liberum, qui tamen erat seruus.

Assessores dicuntur qui assident iudici, non vt iudices, sed vt approbaturi iudicis sententiam, quomodo Saluator noster discipulis. dicit: Sedebitis & vos super duodecim sedes, iudicantes duodecim tribus Israel. Iulius Firmicus libro secundo Matheseon. Mars, inquit, assessores maximos iudicum facit. Paulus libro primo Dige. tit. de officio assessoris. l. i. omne officium assessorium, quo iuris studiosi partib. suis funguntur, in iis causis constat. In Codice quoque Iustiniano titulus est de assessoribus & cancellariis.

Nebriſ.

Assessor dicitur quasi assidēs iudici in cognitione causarum, suum præbens cōcilium iudici, qui alio nomine dicitur officialis iudicis, & consiliarius. Item dicitur domesticus iudicis. de hoc vide Azon. in Sum. C. de assel. & demōstr. qui videtur ponere differentia. inter assessorem & domesticū iudicis & causidicum. & Accurs.

C. de

C. de domest. & protect. i tubrica libro xiiij.

Asseuerare & profiteri quomodo differat: vide C. de pbatio. l. nō nudis
Assidei sunt Iudæi qui semper cultui diuino infidebant.

Assidue qualiter intelligatur, vide extra de præben. cap. significatum. & de offic. archipresb. capit. primo.

Assisij dicuntur vulgo mansionarij, quasi assidui ministerio ecclesiæ, & sunt beneficij, nō etiam canonici, vt not. glos. in cap. cū ad hoc de cleric. non residentibus.

Assignare fit nudis verbis testamento vel cōdicillis ff. de verbor. signi. assignare & ff. de assigna. lib. l. j. §. assignare. Et not. Anc. in ca. appellati. de appel. lib. vj. in glos. fin.

Assignatiū^o libert^o, require .j. libert^o.
Assistere. j. cum aliis esse, C. de ad. diuers. iud. l. vlt. & ibi not.

Assisteriū est locus vel domus sanctorum monachorum, sicut monasterium monachorum, in quo seruiūt Deo vt est tex. in auth. hodie nouo iure. C. de cu. reo. Item assisteria est illa, quæ præest assisterio, quia ipsa curæ aliarum assistit principaliter. Et secundum quosdam Azo videtur exponere assisterias, id est, fœminarum debiliū instatrices. in Sum. C. de episc. & cler. §. nunc de orphanotrophis, vel asceteria, id est reclusa, ab assistendo, quia quotidie assistit orationi. Itē asceterium apud Græcos est locus, in quo vnus sacerdos, quinque acolythi, quinque mulieres, quæ assisteriæ dicuntur, sunt: manentes vt xx vii. q. j. si quis rapuerit. in gl. (In locis supra citatis legitur as-

ceterium & asceteria)

Assistrix, id est ancilla, dominæ assistens ad seruiendum.

Assolatus. j. ad terram redactus, & inuenitur in Nathan Propheta.

Asta, vel potius hasta fiscalis, est venditio quæ fit à fisco sub hastatione. Quādoq; autē fiebat hastatio cū dicebatur per præconem. Qui plus dederit infra mēse, ille rē habebit, licet ergo infra mēse aliter videretur, tamē admittebatur ad iectio infra certū tēpus, vt C. de fid. instru. & iure haste fiscalis. & de adiectio. l. j. Si autē cū ipso emptore conuentum esset, vt possit dare plus offerenti, esset pactū in diē adiectionis, vt ibidem in gl. l. si tempora. C. eod.

Astruere est affirmare, asserere vel assimilare. de cau. posses. & propri. cum ecclesia. & etiā est probare. de hære. cum ex iniuncto.

Astute. j. malitiosè. C. de legib. l. 2.

Astutia est cū aliquis ad assequendū aliquid siue bonum siue malum falsis viis & simulatis vititur, unde proprie accipitur in malum, non enim oportet etiam ad bonū fiam vtī falsis viis vel simulatis. 2. Corinthi. 4. Abdicemus occulta de decoris non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei.

Asylum interpretatur templum misericordiæ, quo confugientes olim tuti erant, nec inde extrahi poterant. l. quis sit fugitiuus. §. apud. de ædil. edic. vbi Budeus.

Asystatos, vt vulgati habent Codices in l. qui quadraginta ad l. Falcid. exponitur, id est non con-

sistens status.

De A ante T.

At dictio aduersariua est, vel super-
bunda, vt in authenti. de triē. &
semif. & quod saepe. aliquando
at, ponitur pro certē, vt insti. de
fidu. tu. §. j. & de rer. diuis. §. inlu-
la. & qui alie. li. §. at ex contrario.

Ataus est pater abani, & atauia est
mater abauia.

Athleta interpretatur pugil siue cer-
tator, quia athlos est certamē, &
athlon ipsa certaminis prami-
um, res quidem honorifica: non
quemadmodum eorū qui artem
ludicram exercent infamis. Iuue-
nalis: Læuibus athletis & vasa
nouissima ponat. Vlpia lib. xxvij.
titu. de excusationib. Athleta, in-
quit, habent à tutela excusationē.
Vlpianus lib. ij. Dig. titu. de iis
qui not. l. arhetas, athletas autem
artem ludicram non facere.

Nebrissenf.

Athleta dicitur. pugil siue certator.
l. athletas. ff. de iis qui no. infra. vbi
Bud. ait, athletarum verbo gymna-
cos omnes intelligi, hoc est, lu-
ctatores, cursores, pugiles, salta-
tores, item qui discū in sublime
iaculantur in ludo gladiatorum:
& ad hoc quòd athleta habeat im-
munitatem tanquam victor, re-
quiruntur tria. Primò quòdā te-
nera ætate fuerit in arte pugnā-
di. Secundò, quòd habuerit tres
coronas victoriæ, & vnā ad mi-
nus in altera Roma. Tertio, q̄ ob-
tinuerit aduersariis incorruptis,
ita Barto. in l. vnic. C. de ethlet. li.
x. & ille tex. facit pro ruinæ exami-

natione fienda ante, quàm quis
doctorem, & trinam approbatio-
nem debet reportare, secundum
Bart. ibidem, quem refert Abbas
in c. cum secundum Apostolum.
de præbend. num. 7. & in ca. cum
venerabilis. de except. in princ.

Athleta secundum Accursium di-
cuntur qui sine mercede, gratia
virtutum pugnabant, vt ff. de iis
qui not. infam. l. athletas & C. de
athle. in prin. lib.

Atnepos & atneptis, est filius vel fi-
lia abnepotis vel abneptis.

Atornari dicuntur procuratores a-
pud acta constituti, in c. vnic. de
stat. regul. lib. vj. §. porro.

Atque pro sicut ponitur. ff. de iur.
dot. l. si pater mulieris, aliquando
ponitur pro id est, ff. de admini-
str. tut. l. j. in prin. aliquando pro
sed ff. de nego. gest. l. cum alicui.
§. primo. aliquando id est, pen-
de ff. de pactis. l. item quia.

Atqui ponitur pro certē, vel atquin
pro certē. institut. de fid. tuto. cir-
ca medium. ff. de offic. prætor. l.
Barbarius. versic. atquin verū est.

Atrienfis siue attrarius, seruus est,
qui aliis seruis a domino præponi-
tur, dictus quòd attrio, hoc est
primæ domus parti, vbi apud an-
tiquos diuitiæ adseruabantur, cu-
stos adhibebatur, de cuiusmodi
seruo Virgi. intellexit cū in Ae-
neid dixit. Fidusque ad limina
custos Et qualis est aut fingi-
tur, Plautinus ille Saureas a-
trienfis, qui sit quasi œconomus,
siue villicus. Plinius Cæcillus
in epistolis. Sumptus attriensū,
topia riorū & fabrorum. Seneca
quoque

- quoque in epistolis: sed habet villicus atrienſis colonus. Vlp. lib. xxxij. tit. de fundo inſtructo. l. inſtrument. in fi. Si villa inquit, cultior eſt, veluti attrieſes & ſcoparij. Item de verborum ſignific. l. in lege. Vtrā, diſpenſatores, inſularij, villici, atrienſes. Accuſius atrieſes interpretatur qui purgant atrium.
- Atrij** ſunt ſerui ſive cuſtodes atrij, & ijdem dicuntur etiam atrienſes. Horum ſumma erat olim auctoritas, vt ex Plau. tradit Alciat. in l. in lege. de verb. ſig. nā & negotia domini procurabāt, & res venales diſtrahebant, & debita exigebant, & in alios nō parū iuris habebant, imo vt ibi idē Alcia. ſcribit, Atrieſes dicti ſunt, quod in atrio ceteris ſeruis cibaria diſtribuerent.
- Atror**, id eſt, immiſericors vel crudelis, quaſi acris ſit morib. ſecundum Iſido. lib. x. ety.
- Atror** iniuria, quaſi contumelioſior & maior appellatur l. prætor. §. atrocē de iniur. & quot modis atrociniuria fieri dicatur traditur in §. atroc. inſt. de iniur.
- Attellanus**, nā, um, ab Attella vrbe Campaniæ, de qua Sillius lib. v. decimo pupicorum. Iamq; Attella ſuas, iamq; & Galatia adegit. Inde Attellani ludij, & Attellana comediæ. Iuena. Vrbicus ex odio riſum mouet atalana Geſtibus antonoes. Sceuola titul. de legatis ff. l. patronus. Fundum, inquit, in regione Attellana legauit. Nebrif.
- (In pand. Florent. eſt attella.)
- Attentati** pudicitia alicuius dicitur, cum id agitur, vt ex pudico impudicus fiat, l. attentari. de iniur.
- Atteſtari** eſt abſenti denuntiare. l. ſubſignatum. de verb. ſig.
- Atteſtationes** ſunt dicta teſtium vel teſtimonia ordine iuris in ſcriptis redacta.
- Attilianus** tutor dicitur, qui olim ex l. Attilia Romæ dabatur ijs quib. nullus omnino fuerat tutor. Inſt. de Attil. tuto. in princ.
- Attonitus** media breui, eſt eleuatus; vel quaſi quodam pauore concuſſus.
- Attritus** eſt afflictuſ, conſumptuſ, exhaustuſ, imbecilliſ, vel feſuſ.
- Atyptuſ** eſt qui malè exprimit verba, ſecundum Bud. in l. iem Offiliuſ. de ædil. edi.

De A ante V.

Auaruſ appellatur cæcuſ & ambicioſuſ. c. quorundam, de ele. libr. vj. quia ita excæcatur eiſ animuſ, vt agenda non videat, & à prohibitiſ non declinat. xlvij. diſt. virum. & c. ſicat hi. & differentia inter auarum, largum & prodigū, habetur de conſuet. ex parte.

Auctio ponitur p̄ publica rerū venditione, qua pluſ offerētib. adducuntur.

Auctor dicitur, à quo quiſpiam rem cōparauit aut alias adeptuſ eſt.

Auctorem fieri eſt approbare quod geritur aut geſtuſ eſt. l. etiam. ff. de auctor. tut.

Auctorare aliquē, eſt illū nō obnoxium facere atq; obligare, quoniam auctoreſ dicuntur, qui habeat poteſtateſ aliquid faciendi.

- & sine quorū autoritate non potest aliquid fieri. Vnde tutores dicuntur autores pupillarum, & milites dicuntur autorari à duce siue præfecto exercitus, id est obligari in illorum verba iurantes. Vnde titulus est apud Iuriconsultos, de legendo vel autorando milite. & inde autoramentū pro ipsa obligatiōe. Vnde Seneca dicit, Nullū sine autoramento malum est. Et Cicero in primo Officiorum. Est enim illis ipsa merces autoramentum seruitutis. Vlpianus lib. xxvj. tit. de autorit. & cōtuto. l. etsi pluribus. Si tutor, inquit, auctoretur, cui administratio tutelæ concessa non sit, pro obligetur. Inde componitur exauctorare, pro eo quod est ab obligatione solvere. lege in verbo exauctorare. Nebr.
- Auctorari**, est auctore fieri & approbare. l. etsi. de autor. tuto. aliās ponitur pro obligare. vñ auctorati milites, id est esse stipendiario obstricti, siue sacramento.
- Auctoritas & consensus tutorum & curatorum**, require infra tutor & curator.
- Auctoritas præstanda**, not. secundū Azo. in sum. §. C. de auto. præstan. Auctoritatem præstare est, cum quis dicat se approbare id quod agitur, hoc est, auctorem fieri. Præstare auctoritates potest quilibet tutor in reb. minoris ad quæ spectat periculum administrationis. Et sic auctoritas videtur idem quod cōsensus legitimorum tutorum & curatorum. Et differentiam inter auctoritatem & potestatem, vide per Hostien. in su. de sacra. vñ. §. refert autem.
- Adde quòd autoritas præter notam significationem aliquando accipitur pro iure vendicandi re suā, qualibet vsucapione reiecta, vt cum in l. Attinia dicebatur, Quod surreptum erit, eius rei æterna autoritas esto. Interdum significat actionem pro re euicta. l. vlt. de cui. itē, ius quod quis ab auctore, id est, venditore consecutus est, vt in l. vlt. de pign. actio. ponitur & pro simplici consensu. l. cū adoptio. de adop. Habet præterea alias significationes, de quib. apud Alciat. li. ij. parer. ca. ix.**
- Autorizare** est cingulo militem vel ordinibus clericum decorare vel ordinare.
- Authenticum** est liber iuris civilis excerptus, quasi quædam summa ex alijs legalib. libris, continens ix. collationes, & ix. partes principales. Sed autētica authenticæ est lex vel §. incorporatus in libro Codicis. & ergo semper allegatur authentica. C. tit. tali vel tali, vt C. de episc. & cle. authen. generaliter, & sic additur titu. sed non additur numerus collat. Et dicitur authenticum, quasi auctoratum & comprobatum.
- Authentica persona** quæ dicatur, vide no. per Archid. extra de elec. c. licet canon.
- Authentica scriptura** quæ sit, vide extra de fide instr. cap. j. & ij. per Bern. Innoc. & Hostien.
- ucupium** dicitur locus aptus ad capiendum aues, vel rhere, vel virga viscata, vel tugurium ad

- hoc preparatum. An aucupare liceat in fundo alieno. ff. de seru. rust. præd. l. diuus. & institut. de rer. diuis. §. ferè.
- Audax** dicitur qui nihil metuit, & sumitur propriè pro arrogante. Et ita dicuntur audaces facientes contra ius. in authen. de adm. circa princi. col. viij. Quandoque sumitur in bona parte. viij. quæ. audacter. in princ. xxxvij. qu. v. si Paulus. vers. caue quæso.
- Audacia** idem est quod temeritas, & accipitur in malo. c. 2. de cens. lib. 6. dist. 4. factæ sunt, & no. Arch. in c. 2. præalleg. in gl. 2.
- Audiens**, id est, obediens, ff. de arbi. l. arbiter. ex compromiss.
- Audientia**, licet etiam aliter capiatur, propriè tamè magis dicitur esse facultas, & potestas loquedi coram superiore alicui concessa, prout dicimus, data est illi audientia, vel denegata est ei cõmunis audientia.
- Auditor** in curia Papæ vocatur, q̄ vice iudicis alicuius causam, vel causas audit, in clem. audit. de rescrip.
- Auditor cameræ Papæ** dicitur, qui audit negotia super thesauro Papæ; & super his quæ ad cameram Papæ pertinent.
- Auditor contradictoriarum** dicitur in curia Papæ, qui audit impetrantes rescripta ad lites vel aliter ad ius commune pertinentes gratias.
- Auditorium** est forum causarum vel locus in quo causæ audiuntur, sed tamen recte potest dici auditorium magistrorum vbi disputant, & nõ magistri foris, sed iudicis, sc̄cũ sic in curia Papæ vocet & d̄r ab audiendo. Vnde & pro ludo literario sumitur. l. 8. C. de stu. lib. & auditor dicitur discipulus. l. 2. §. pen. de orig. iur.
- Auditus** exponitur, id est, cõsensus, vt in auth. vt imm. ante nup. do.
- Auellere**, est auferre violenter, vel extirpare, vt ff. de incend. ru. nau. fra. l. 3. §. non solum.
- Auerta**, inquit Alcia. in l. quoniam: de cur. pu. est pectorale equorũ. Bud. putat esse lora latiora, quæ per terga equi iugalis excurrunt, sub alis eius succinta. Sed Alcia. tentat, accipi posse pro capitis ornamento quo habentur signuntur, sic dicta quòd per eam auertantur equi prout lessori visũ fuerit.
- Auerrere**, i. distrahere. C. de nau. l. qui fiscales. lib. 1. r.
- Auersione**, vel per auersionem vendere aut locare est (vt quidam interpretatur) cũ periculũ v̄ditor, vel locator à se auertunt in emptorem, vel conductorem. l. qui officij de contrah. emp. & l. 1. §. exercitorem, de exer. actio. Alcia. vero li. 6. Parer. c. 23. legit aduersione & nouiter declarat.
- Aues** si legètur, quid veniat in legatum, docet Iurisc. in l. auib. de l. 3.
- Auferre** differt ab amouere, & rapere, vt not. in l. 3. §. non solum. de incen. rui. & nau.
- Augere**, & ampliare non eundem habent significatum de quo supra in verbo ampliare.
- Augustalis** capitur pro dignitate quadam, quæ inter magistratus municipales erat, de qua i. l. quinque.

que. C. de cur. Apellabatur, & augustalis præfectus Ægypti, vt ex titulo, q. est, De offic. præfec. Aug. significatur ex eo dictus, quod ab Augusto constitutus esset.

Augustus, vt attestatur Tranquil. primus omnium vocatus est Octavianus ab augendo Imperio, ex quo deinde, & qui post eum Imperarūt, id nomen sibi assumpsere.

Auia est mater patris, & matris.

Auiaria sunt in quib. asseruantur aues. l. auibus. de l. 3.

Aureus, id est solidus. inst. de pæ. temerè litig. §. fi. & lxxij. aurei faciunt librā auri. C. de suscep. & arcā. l. quoties. & nota. de in ius voc. l. fi. & C. de ser. fugi. l. quicūque. sed x. aurei faciunt librā argenti. C. de argē. pret. quod infertur. l. vni. lib. x.

Aurichalcum, dicitur secundum I. fid. quod splendorem habet auri, & duritiem aris.

Auricularius est consiliarius vel secretarius, cui solent secreta domini committi.

Auri fex est qui operatur aliquid de auro sicut aurifaber.

Aurifodina, est locus vbi foditur aurum. Sed aurificina est locus in quo fabricatur aurum.

Aurigenarij, vel auricentarij. no. C. de cur. pu. l. quoniam. lib. 12.

Auram coronariū dicebatur, quod erat coronis faciendis aptissimū, & quantum possumus coniectura assequi, est illud quod ex insulis Indorū nuper repertis aduehitur, nō quodcunque, sed quod vulgō dicitur Quantan: neq. enim

est eiusdē speciei, cum auro cōmuni, quoniam igni purgatum non pertingit gradum vigesimū. In sacris literis hoc genus auri Cethim dicitur, & inde Cether dicta est corona auri. Huius generis auri meminit Iustinianus in suo codice. tit. de Iudæis. l. Iudæorum. Quam formam inquit, patriarchæ quondam coronarij auri nomine postulabāt. Item libro decimo de auro coronario, lege vnica. Ad collationem, inquit, auri coronarij placuit neminem absque consuetudine esse cogendum. Sed cur illud aurigenus destinaretur coronis, illā puto fuisse causam, quod splendore quodam peculiari fulget. Nebr.

Auro legato non debetur pecunia aurei, aurei autem anuli debentur. c. cum aurum, & l. etsi in pri. de aur. & arg. leg.

Aurum coronariū dicebatur, quod conserebatur ad coronationes principū, vel quod coronarū faciendarum nomine præstatur. Alij dicunt coronariū illud esse, quod dabatur athleticis, prout no. Azo de auro corona. C. lib. x.

Aurum factū quod dicatur, de finit Paulus Iuriscons. in l. pediculis, & Vlpia. in l. Quintus. de auro & argen. leg.

Aurū obrizū appellatur purgatissimū, & excoctissimū vñ obrizati solidi. in l. j. C. de obla. vot. lib. 12. ex purgatissimo auro confati. utrum publicū est quod pertinet, ad ætarium fisci. C. de au. pub. pe. libro decimo.

- Aruspex** est inspector momentorū, vel horarū quo pūcto aliquid fit inchoandum, ita dicit gl. in l. nullus aruspex. C. de male. & math. Sed verius appellatur aruspex, aut potius huruspex, quasi horarum inspector. c. j. xvj. q. 4.
- Auscultare**, id est, obedire, attendere, & audire mandatum cū effectu, vt in c. illud. de maior. & obediē. in gl.
- Auspiciū iuris**, idem est quod exordiū litis, scdm Ber. in c. pastoralis, de cau. pos. & proprie. in gl. 1. Sed secundū Alber. & alios auspiciū, id est augurium, quasi auis garrivū, vt xxvj. q. 4. c. 1. quia sicut ille qui se cōmittit augurio, id est diuinationi quæ fit in garritu auium, dubius est, ita ille dubius est qui se committit liti.
- Aut** quandoque ponitur disiunctiue, vt quando altero posito necesse est alterum tolli, vt cū dicitur dies aut nox, Quandoque etiam ponitur copulatiue pro &. Nam quandoque sumus in materia in qua requiritur vtrunque extremorū per talem disiunctiuā coniunctorū, in c. si post præsistitum, de confes. li. sexto. De hac dictione habes in auth. si quādo. C. de const. pec. & l. cum quidam. C. de ver. signifi. & cle. sæpe. eo. ti. 2. qu. v. omnibus. in gl. 2. xx. q. 1. monachū & c. cum virū. de regu. l. vlt. ff. de ver. signifi. Sed autē ad versatur in factō & iure. ff. de negot. gest. si autē, & qualiter accipiat autem, vide Barto. & doctor. in l. hoc amplius. §. de his. ff. de dam. infect. Et qualiter capiatur aut
- vide Archi. xlvij. dist. c. 1.
- Automata** siue automataria dicuntur opera, quæ ex se mouentur, cuiusmodi sunt horologia. l. cetera. §. fi. de legatis primo.
- Antophorus** fur manifestus. l. 3. de furtis.
- Auunculus** est frater matris, & auunculus magnus est frater aui, inde pauunculus frater proauis, & abauunculus frater abauis.
- Auus** patris vel matris pater.
- Auxiliū iuris** est suffragium & beneficium iuris, prout dicitur, cōtra hæc prodita iuris auxilia, vide de hoc. ff. Ad Syllanianum, lege cum dominus. Frustra auxiliū legis inuocat, qui committit in legem. ff. de minoribus. l. auxiliū. de vsuris. ca. quia frustra.

De B ante A.

Baburtus vel babosus, idem est quod stultus vel hebes, & babilgor idem.

Bachari, hoc est, baccharum more lymphaticè vaticinari. l. 1. §. fi. de ædil. edic.

Bacchari mulier serui amore dicitur, in §. fi. inst. de succes. sub. quæ ita ardentè seruum adamat, vt veluti furore correpta videatur.

Baiulare, idem est quod portare.

Balanus genus est glandis. l. carbonum. ff. de ver. signifi. licet aliqui ibidem legant mendosè bullarijs Actō vero scribit balanū esse herbā vnguetariā, & ab Horatio p vngento myrobolano positā. Balanus etiā nomen est vrbis in Epyro, vt refert Strabo.

- Balb.** dicitur balbutiens vel titubās, qui verba nō explicat sed frāgit, à balbādo dictus, sed blesus dicitur qui literas imperfectè pfert.
- Balius** est officium domini temporalis, vt C. de senten. excom. delicto. lib. vj. & in clem. i. de pcc.
- Baluca** aurum est nondum purgatum, neque adhuc in massam reductum, Græcè chrysamus dictū, & quasi ab eo quod sit aurū imperfectū. Neq; est verbū. Latinū, quod Accurs. putauit, sed Hispanum. scribit Plinius lib. 33. natu. histor. Hispani, inquit, aurū quod minutum est, balucā vocant. Iustinianus libro vndecimo, in tit. qui est de metal. & met. Octonos, inquit, scrupulos in baluca. Et infra l. ob metallū. Quatuordecim, inquit, vncias in baluca. Cuius legis census hoc est, quod si metalarij conduxerunt à principe aurifodinam aliquot aurī libris, putacētum id debere esse purgatū, quod soluendum est. Quod si voluerint soluere in baluca debere pendere p singulis libris quatuor denas vncias, hoc est pro interritamento & spurcitia duas vltra duodecim. Est operæpretiū audire somniantē Accursiū, Baluca, inquit, vas lucens, quasi in eo vase aurei illi vectigales principi deferrentur. Sed quia hæc interpretatio sibi non placebat, adiecit aliam non minus ridiculam. Vel baluca, inquit, quasi babilans Incem, hoc est, auri splendorem. Dic mihi o Accursi, hoc est de quo tu gloriaris, accurrere, vel succurrere legibus, an potius ea quæ dilucidè à legislatore dicuntur, tenebris inuoluere? Neb.
- Baluca** est publica vtilitas, vel est vas luteum. C. de meta. & me. l. i. lib. ii. secundum Accur.
- Balnearij**, qui in balneis furantur.
- Balneatores**, qui ministrāt ī balneis.
- Balneatorum instrumentum** appellatur, quo vtimur in balneis. l. pictoris. de fun. inst. leg.
- Bannire** secundum dicta vulgariū videtur idem esse quod proscribere, & dicitur bānitus quasi proscriptus de ciuitate.
- Bannitorium** est locus caularum alias panditorium.
- Bannum** à recentioribus dicitur illa species exilij, quæ ab antiquis dicebatur proscriptio. Encartados huiusmodi exules Hispani appellant, Itali bannitos, ij sunt de quib. in iure ciuili & apud auctores Latinos dicitur, quod carent de iure toge, quib. aqua & igni interdicitū est. Codice de episcopis & clericis. in noua constitutione Federici, Banno inquit, imperiali subiaceant.
- Bannum** secundum vulgare Gallicorum & Longobardorum, videtur esse edictum publicum, iuxta illud quod dicit Rayn. capi. quod clericis, de foro cōpe. quod pre-co Parisiensis nantiat bannū nomine episcopi à Rege.
- Bapheus** interpretatur tinctor, & baphe tinctura, vtrunque ductū à bapto, quod est tingere siue colore inficere. Seruius in illud Vir. lib. 4. Georg. Hyal. saturo fucata colore, iuxta Terentium, inquit, sunt

sunt Baphia, vbi tingitur lana. Iustinianus libro vndecimo Codicis, tit. de murilegulis. l. Baphei. inquit: Per quos & priuata nostra substantia teneatur, & species gynecij confectæ corrumpuntur. I. Basides in titu. de vestibis holoberris. l. purpuræ. Ad baphia, inquit, phœnices.

Nebr.

Baphius dicitur tinctor, & baphia taberna tinctoria. l. ij. C. de murile.

Baptismus est ablutio corporis exterior facta subordinata forma. de conse. dist. iij. c. necessariū, & per totam dist. De triplici baptismo vide ibidem in ca. baptismi vicē.

Barbari sunt qui extra Romanum imperium sunt, & maxime hostes. insti. in proœ.

Barbaricarij de quibus. in l. j. C. de excu. arti. li. x. sunt qui barbaricas vestes intexunt, aliter dicti phrygiones, quorum ars vt ibidem ait Alcia. est ex auro & coloratis filis, in vestibis hominū animaliumque effigies exprimere.

Bariles dicuntur vasa sicut in alpis solent haberi.

Bariona, id est fili⁹ columbæ, ita dictus fuit sanctus Petrus. dist. xix, ita Dominus. & Mar. 16.

Bartolus lucerna iuris ciuilibis, sic eū appellat Ange. in l. i. C. de iudi.

Bases dicuntur orbiculi illi in quibus vasa in mensis collocantur, ne toralia polluantur, quorum meminit Iab. in l. hæres meus. §. pen. ff. de leg. ij. quamuis apud iuricons. verba mendose circunferantur, sunt & aliæ maiores, vt sessiones statuarum, columnarum, seu sta-

tuarum, sunt & fabricarū quæ à fundo consurgunt, & suppositæ fabricæ sustinens pondus. & de his intellexit Pompo. in l. penu. ff. de verb. signif.

Bases struiles sunt veluti pedamenta, & sedes colūnarum ex lateribus calcæque, non etiā solido lapide compositæ. Alc. & Bud. in l. pen. de verb. sig.

Basilica dicitur palatium Regis, & inde dicitur quælibet ecclesia basilica, quia est palatium regis æterni. De hoc per Archid. l. xiii. distinc. non oportet. ii. & ibi concordan. Adde quod basilica dicitur ecclesia constructa antequam sit consecrata, post consecrationem verò vocatur ecclesia. No. Io. Andr. in c. nobis suprâ, in verbo ecclesiam. de iure patro.

Basilicæ viæ sunt quas consulares vel prætorias vocant. leg. ii. ff. ne quib. loco pub.

Bastagarij siue bastazotes, dicuntur bziuli & corbulones, qui ferunt onera humeris, dicti à bastazo verbo Græco, quod est porto as, Latine. Iustinia. libr. xi. Codicis. titu. de mirilegu. & bastagariis. l. iiii. Quod ad præsens, inquit, remedium pertinet, quintum animal bastagariis pro repa ratione præbeat. Accur. nihilo plus succurrit, quàm solitus est: Sunt, inquit, bastagarij, qui cogunt rusticos ad hoc, vel sunt becharii de domo principis. Becharios Itali vocant lanios, siue laniones, sed diuinat, vt solitus est aliis in locis. Nebris.

Bastigarij secundum quosdam dicuntur

cū quasi bestia angaria, eo qđ rusticos angariabāt, id est, agebant ad quintam bestiam præstandam: vt C. de muril l. quod ad præsens. lib. xj & secundum Accurs. bastagiarj sunt de domo principis, quasi bestiarij, j. modo, vel quasi vastatores animalium, scđo modo aliter bestatores. Adde quod bastagiarj secūdu Alcis. in rub. C. de muril. erāt q̄ veses ad tūcturā ferebāt referēbātq̄.

De B ante E.

Beare, id est prodesse, vnde beati appellantur diuites & felices, quia cæteris pdesse possūt & debent. l. bōorū. de verborū significatio.

Beguardus, & beguina, vel begutta sunt viri & mulieres tertij ordinis, qui etiā aliter vocātur fratres de pœnitentia. De his clemē 9. de religio. dom. vbi Hostiens. & vide cle. ad nostrā. vbi dānatur fctā raliū beguardorū & beguinarū. Itē cap. cū ex eo. de excel. p̄ lat. h. 7. & clē. ex eo. de sctē excō.

Bellū iustū quid sit, innuitur xxij. quæsti. ij. per Archidia. in Sū. & c. iustū bellum. Iustum videlicet illud quod sit de præcepto principis de rebus repetendis, vel propter iniuriam repellendam. Sunt autem septem genera bellorum, de quibus vide Archidia. in Rosario xxij. q. ij. c. & iustum. Et sciendum quod bellū appellatio, accipitur dupliciter scilicet, pro ipso conflictu, vt in l. bello. in priaci. de excusatio. tutor. & pro tēpore militiæ, vt in fctur. de excusatio. tutor. in p̄ic.

Belos, dictio Græca, q̄ idē significat q̄ telū. l. si calūniat de verb. sign. Beneficium sumit̄ latissimē p̄ omni liberalitate. Minus latē p̄ liberalitate principis. & sic sūptū significat largē & strictē. Largē vt cōtinet beneficium strictē sūptū, & cur hoc rescriptum & priuilegium. Strictē dicitur beneficium principis cōcessio facta a principe de aliqua re: vel iure: qđ est principis cōcedētis, & per hoc differt a rescripto vel priuilegio. illi cet ita strictē sumatur, tamē eius interpretatio latissima est. l. per ff. de cōstit. prin. c. cū dilecti. in fin. de donat. & de verbor. signifi. cap. olim, Natura enim princeps debet esse liberalis in his q̄ sua sunt, verbi gratia, Princeps alicui concedit domū aliquā de latā ip̄i principi cum integro eius statu. Hæc verba sumuntur latissimē, scilicet, cum his quæ insunt & ad iacentibus & omni iure suo. si quādo. cum ibi not. C. de bo. vacan. libro decimo. Sed pone princeps cōcedit domū nō apponendo cū integro eius statu certē sola domus concessa videtur, quia verbum domus ad illa nō potest extendi, videlicet curiam viridariū, & adiacentia, facit l. si quando, p̄ allega. nisi aliunde sumeretur scientia, quod princeps de illis intellexerit. Nā sola liberalitas non est sufficiens significatum, nisi aliud significatum concurrat, quia alias sequeretur quod concedendo vnam rē videretur aliā concedere Beneficium iuris est id quod a iure conce

conceditur vel indulgetur. Etho
rū beneficiorū iuris quādā sunt
ordinaria, quādā extraordinaria
vt illa, quæ ex speciali privilegio
quibusdā specialiter indulgent,
sicut beneficium restitutionis in
integrū ecclesiæ vel minori xxv.
annis concessū facit de in inte-
grū restit. capitul. i. & ff. de con-
titut. princip. l. penul.

Beneficiū epistolæ diti Adriani. Re-
quire infrā in epistola.

Beneficium nouæ constitutionis de
fideiussore. Requere infrā fideiussor.

Beneficiū nouæ cōstitutionis de du-
ob. reis stipulādi vel promittēdi.
est, per quod subuenitur duob.
reis debēdi, vel promittēdi, vt p
ipsū postulare possint: se, nō in so-
lidū, sed pro parte tantum posse
cōueniri, nisi se obligauerit, &
huic beneficio renūcietur, & hoc
adiecta noua cōstitutione in ac-
tione de duobus reis promitten-
di & stipulādi, quia vt dicit Azo
in Summa. C. codē rit. effectus
duorū reorum promissionis fuit
vt si duo vel plures eandem pe-
cuniam promiserunt, aut stipula-
ti fuerunt, ipso iure singulis in so-
lidum debeatur, & singuli debe-
ant. Poterat ergo ab vno eorum
in solidum peti, quia vnusquisq̄
eorum in solidum erat obligat⁹

Beneficium cedendarum actionum
Require infrā cedendarum actio.

Quomodo autem renūcietur
his instrumentis & beneficiis,
Require infrā renūtiatio. & de
hoc in Spec. ti. de renūcia §. fi-
nitis partium. versic. sed not.

Beneficium ecclesiasticum datur ta

tionē officij, de præb. cū secūdū
apostolū. lxxx. dist. si quis à mo-
do Ergo beneficiū tale nō cōfer-
tur excommunicato. c. cū bon-
næ de æta. & qualit. quia officia-
ri nō pōt nec fructus percipit, se-
cundum Goffre. de cler. excom-
ministr. §. si tamen quæris.

Beneficiū feudorū Federici, & be-
nificiū fœminæ, hæc duo requi-
re in lib. feudorum.

Benemeriti sunt, qui aliquod infi-
gne seruitium fecerint, capit. si
quis papa l. xxix. dist. nam pro p̄-
mio remunerandus est seruus li-
bertate. cap. episcopus. §. in crimi-
nali. xij. q. ij. tamen benemeritus
largè dicit quicūq̄ nō demeruit.
l. seruos ff. de manu. testa. sic qui
libet dicit dignus q̄ nō est indi-
gnus. c. dudū. de præsumptio.

Berōes sunt sacri, quasi perones à
para dicti. Bud.

Berytus ciuitas est Syriæ Phœnicæ
prope Tyrū & Sidona, patria vl-
piani Iurisconsulti. Plinius libro
quinto Berytus inquit, Colonia,
quæ Felix Iulia. Scæuola lib. xlv.
Digest. titu. de verborum obliga-
tio. l. qui Romæ. §. Callimachus
In prouincias inquit, Syria, in ciui-
tate Beryto, Paulus quoque in
titulo. de censibus l. j. Bery-
tōs, inquit, in Phœnicia Hinc
berytius, tia, tium. Vnde Plini-
o vina beritia celebrantur,
lege statim biblij.

Nebris.

Bes, id est octo vnciæ. §. he-
reditas. institutio. de heredib.
instituen.

Bestias

Bestias, inquit Vlpia. in l. j. de postu. accipere debemus magis ex feritate, quam ex animalis genere.

Ad bestias damnati dicebantur: qui in exercitationem depugnandicū feris in theatro additi erāt, quæ pœna longè mitior erat, quam bestiis obiectorum: hi enim protinus laniabantur à feris, quos bestiis subiectos interdum Iuriconsulti vocant, vt in l. pœna, ad legem Pompe. Bud.

Berytus, vrbs est metropolitana olim literarum studiis celeberrima hodie vulgo dicitur Lauitus.

De B ante I.

Biarcha vel biarchus dicitur princeps xl. militum, à viginti, & archos, princeps dictus, vt colligitur l. iij. C. de agend. in reb. vbi apparet quòd biarcha est minor dignitate quàm centarcha cui est potestas centenarij, quia dux ceterum militum.

Adde quòd biarcha vel biarchus vocatur, qui comparat necessaria ad vitam totius domus principis, bios enim Græce, vitam significat, archos principem, aliàs dicitur biarceus, quod vitæ necessaria curet.

Biblis, a, um, à Biblio oppido quoq; Phœnices de quo Strabo, Plineus, Mela. Est & in eadem provincia Palæbiblos, id est antiqua biblos. Bibliorum meminit Ezechiel Propheta, cap. 25. 27. Iustinianus libro decimo Codicis, tit. qui est de municipibus, & originariis. l. j. Cùm te Biblium ori-

gine, incolam autem Beryciū esse proponas. Vtraque enim Syria Phœnices est ciuitas, & altera alteri finitima est.

Bibliotheca locus est, vbi reponuntur libri, nam biblos interpretatur liber, theca repositorium, que madmodum Dactilotheca, vbi reponuntur annuli. Oporotheca, vbi fructus arborum, Pinacotheca, vbi tabulæ. Vlpia. li. xxxij. dig. qui est de legatis tertius. l. librōrū. Libris, inquit, legatis, bibliothecas non contineri.

Bibliopola, est venditor librorum.

Bibliotheca, locus quo libri reponuntur, quod plenius explicat Vlpianus in l. librorum. de legatis iij.

Bidens, tis, genus est instrumenti fossorij, dictum ex eo, quòd duos habeat dentes, quemadmodum rastri, quod habent plures. Iuuenalis: Viue bidentis amans, & culti villicus horti. Vlpianus libro xxxij. dig. l. instrumēta, Ligones, inquit, sarculi, falces putatoriz, bidentes.

Nebriſ.

Bidētes annumerat Vlpianus inter instrumēta rustica. l. instrumenta de fund. instru. Est autem bidens instrumentum fossorium, sic dictum, quòd duos habeat dentes.

Bifaria, id est, bis nupta.

Bigamus secundum Hostiens. dicitur qui diuersis temporibus & successiuè, duas legitimas habuit vxores. xxj. quæstio. j. aperiant. Sed large, & interpretatiuè dicitur, qui contraxit cum corrupta vel vidua. xxxij. distinc. seriatim;

vel

vel qui duas vxores habuit ante baptismum, & aliam post. xxxiiiij. *Bigamia* triplex est: vna videlicet, quādo quis duas vel plures habet xores, Alia est cū quis contrahit cū corrupta. Tertia est quando quis castitatē promissā per votū solēne violat, vel quādo sciēter cognoscit vxorē adulterā, & cū talibus nō dispēsat, & qui tales ordinat, priuatur officio, & potesta te ordinandi. Et similiter ordinatus tali ordine priuatur, vt not. eod. titu. c. ij.

distin. c. si quis viduam, vel qui castitatem promissā violauit xxxij. quæst. j. quotquot. vt subdiaconus vel monach⁹ qui contrahit de facto, cum de iure non possit, vel qui vnam de iure, alteram de facto, vel qui de facto, duas duxit vxores, vel qui vxorem adulteram postea sciēter cognoscit. Nam nō pōt promoueri ad sacra cuius vxor adulterata est, etiam si eam virginē duxerit, dum post adulterium eam cognouit, alias secus. xxxiiiij. *distinct.* si cuius vxorem. Secundū quosdam autē indistinctē bigamus censetur etiā si ignorāter cognoscat eam, si cut qui publicam pœnitentiā egit vel repudiatam duxit. l. *distinct.* in capite ieiunij. Dicitur autē bigamus secundum Innocen. iuxta vulgare prouincialium quasi bis gamus, id est, stultus vel fatuus, quia ibi stultas dicitur gamus. Vel dicitur, bigamus à bis quod est binū, & gama quod est mulier, quasi homo binæ mulieris vel bini cōiugij. Et licet bigamus ad sacerdotium promoueri non possit. capi. j. de biga. quia prohibentur bigami non propter culpam, sed propter sacramenti defectum, cap. debitum. eo. titu. tamen in necessitate bigamus ordinatur in subdiaconū. xxxiiiij. *distinct.* subdiaconus. Et bigamus non est ille qui contrahit cū vidua si nō est cognita. cap. debitū. præalleg. Nec est bigamus cōtrahens cum vnica & virginē. de

cler. coniu. ca. sane.

Bigamia triplex est: vna videlicet, quādo quis duas vel plures habet xores, Alia est cū quis contrahit cū corrupta. Tertia est quando quis castitatē promissā per votū solēne violat, vel quādo sciēter cognoscit vxorē adulterā, & cū talibus nō dispēsat, & qui tales ordinat, priuatur officio, & potesta te ordinandi. Et similiter ordinatus tali ordine priuatur, vt not. eod. titu. c. ij.

Bima, id est duorū annorū, de ann. le. l. iij. & de vlt. le. l. si vlt⁹ fruct⁹

Bini, a, a, nomen est numerale, distributiuum, siue diuiduum, hoc est, quod significat tot res illarum quæ diuiduntur singulis competere, vt si dixeris bini argentei sunt viritim distribuēdi, intelligimus quod singulis viris competunt duo argentei. Poetæ, abutūtur hac significatione, accipientes bina pro duobus simpliciter Virgilius. j. Aeneid. Bina manu lato crispans hastilia ferro. Idem in 8. Frænaq; bina meus quæ nunc habet aurea Pallas. Accursus huiusmodi nomina in bis tantū interpretatur, vt bina pro quatuor quiaa pro decē: dena pro viginti cōtra mētē legislatoris, magnoq; sensus detrimento. Lege in dictione deni. Est alia significatio huiusmodi nominū cū iungunt nominib. pluraliter declinatis, vt si dicas, binas literas tuas accipi, intelligo qđ accepi duas epistolas, sed binas dixi, quia litteræ, arū, p epistola caret numero singulari. Hinc est, quod M. T. repre-

hendit filium Ciceronem, qui scripserat se accepisse duas literas, cum debuisset dicere binas, nam dicendo duas significabat quod duo tantum elementa accepit, puta a, b. Neratius lib. xxxix. tit. de damno infe. l. quod cōclauē. Binarum, inquit, ædium: & in alia lege, de seruituribus urbanorum prædiorum, cuius initium est, Binas ædes habeo, alteras tibi lego, utrobique significat duas domos. Nam ædes pluraliter declinatum, ut diximus in dictione ædícula, domū priuatā significat. Quod si dixisset duas ædes, intelligendum esset quod habebat duo tēpla, quādoquidem ædes templum significat in vtroquo numero, aut que madmodū Accursius interpreta-ri consuevit, in bis tantum, quatuor tēpla.

Bifextus appellatur dies ille intercalaris, qui in quarto quoque anno interponitur, mense Ferbruario, die sexto Calen. Martij, vnde bifextus dicitur, quod bis numeramus sexto Calendas Martij. Sed ut alterum ab altero distinguatur in priori dicendum est sexto Calendas Martij, die intercalari, posteriori simpliciter sexto Calen. Martij. Est autē intercalare ferē interponere, Causa verò adiciendi illum diem, ea nimirū fuit, ut cursus solis cum numero dierū cōgrueret, quod fieri non posset nisi quartō quoque anno dies vnus adderetur, qui colligitur ex quadrāte hoc, hoc est sex horis quæ ad complendū solis cursum

post trecentos sexagintaquinque dies supersunt, de quo multa apud Macrobiū in primo Saturn. Celsus de verb. signific. l. cū bifextus, &c. vbi Accursi^p multa delirat.

Nebr.

Bifextus habet dies ccclxvj. ut nota. in l. cū bifextus. ff. de verb. signi. Et vnde dicatur, no. Bern. in ca. quæ finit, de verb. sign. & not. ff. de statu. lib. in l. cū heres. §. Stichus.

Byssicus, a, um, siue byssinus, a, um, est, res ex byssi materia constans. Et autem byssus genus lini candidissimi circa Elidem Achaiz nascēs, neque vsquā ferē alibi quēadmodū Carbasus in Hispania iuxta Tarracōnē. de vtroque Plin. est autor lib. 19. Nat. historiz. Byssi meminerunt sacræ literæ in vtroque testamento. Martianus lib. xxxix. tit. de publicanis. l. si. Xylocinnamomum opus byssinum, vbi pro byssico mēdo se byssicum legitur.

Nebris.

De B ante L.

Bladū secūdū Accurs. in l. triticū de verb. oblig. dicitur omne quod in area teritur. quæ diffinitio etiā Bar. placet in l. prima. §. de eo opere. de aqua pluua arcend.

Blāditi sibi apud Vlpia. in l. iij. de adm. tu est seipsū fallere.

Blasphemare quod sit, docet Bar. in l. itē apud Lab. §. ait. de iniu.

Blasi teste Budæo sūt qui certā aliā quā literā exprimere nō possūt. mētio fit in l. itē Of fili^p de edil. edic.

edic. de quo & supra in ver. Balb.

De B ante O.

Boethi logistarum, adiutores eorū sunt qui rationes publicas discutunt. Et inde boethius nomen accipit: boethus enim Græcè, Latine dicitur adiutor secundum Accurs. C. de tab. scribis, & log. li. x.

Bolida vel bolidis est massa plumbi quam mittunt nautæ ad mare ad experiendū profunditatem. massam significari, per quam nauca solet maris explorare profundū. Bombycinus, a, um, quod est à bombyce. Est autem bombyx vermiculus, ex cuius capillamento depestitur, quod vulgò dicitur figo. sive feda. Gallis soye. Nā, sericū ongè aliud est, quā quod putat vulgus incertus loquēdi artifex, de quo in verbo Sericum. Sunt igitur vestes bombycinæ, quas ignari harum vocant sericeas. Iuuenalis: Hæ sunt quæ tenui suadāt in cyclade, quarū Delicias & pāculus bombycinus vrit. Vlpia. lib. xxxiiij. tit. de au. & arg. leg. l. vestis. Vestimentorū, inquit sūt omnia lanea lineaq; serica vel bōbyciaa. Neb.

Bombycina vestimenta appellantur quæ ex bombycū vermiū telis confecta sunt. l. vestis de auro & argen. lega.

Bona, orum, inquit Festus, dicuntur substantia rerum: sic dicta, quod vitis bonis digna sūt Sed aliter vulgò accipit bona, aliter sapientes Vulgò nāq; imperitū ea tātū appellat bona, quæ sūt fortunæ subiecta: cū illa infirmū gradū, in ge-

nerè bonorū obtineant, imò verò secundum Stoicos neq; omni no fiat bona simpliciter, cætera verò bona cū additamento: aut bonaiucunda. Iurisconsulti tamē quia cū vulgò & ad vulgū loquuntur, bona vocāt patrimoniū & censum cuiusque, vt Vlpianus titu. de verborum signific. l. bonorum appellatio, & c.

Nebris.

Bona dicuntur sic à beādo, eoquod beāt, id est beatos faciunt vel profunt. Nam beare, idē est quod prodesse, & quod prodest, beat. l. bonorū. ff. de verb. sig. Sumitur autē hæc dictio pro omni bono vtili, delectabili vel honesto, spirituali vel temporali, vt j. de anima. In iure autem hæc dictio bona in plurali, & neutraliter significat res nostras quæ sunt in dominio nostro vel quasi, in d. l. bonorum & ipsas res ex suo proprio significato communiter accepto, significat deducto ære alieno. Quādoq; autē nō deducto significare concluditur, verbi gratia, Testator legat alicui certā partem bonorum, & ibi bona dicuntur deducto ære alieno. l. cū autē. ff. de legat. 2. Nā sensus est, quod per heredē deducto omni ære alieno; de hereditate legatarius habeat quivrtam in bonis quæ supersunt, id est, quotā sibi legatā, & sine onere creditoris, vt in l. pal. Sed vbi testator herede istituto legat Titio oīa bōa, vel p fideicomissū vult restitui sign. æs alienū nō deduci, imo trāire ad legatariū vel fideicomissariū. Es

significat quod hereditas. l. nam quod. §. finali. cum l. sequent. ff. ad Trebellia. Finaliter, hereditio bona, significat latissime omne quod quouis modo potest prodesse. Et prout in iure accipitur, in communi significato significat quod sunt in nostro dominio vel quasi, deducto ære alieno. Significat etiam hereditatem, quando probabile medium commodius hoc declarat. Et sic bonorum appellatio aut est civilis aut naturalis: Civilis enim significat sicut lex & eius significatum se adaptat, & in bonis annumeratur, si quid est in actionibus, petitionibus, persecutionibus l. bonorum ff. de verborum significatione.

Bona aduentitia, castrensia, quasi castrensia, profectitia, quæ sint, vide in ver. peculium.

Bona ciuitatis abusuæ publica dicta sunt: sola enim publica sunt, quæ populi Romani sunt. l. bona. ff. de verborum significatio.

Bona materna, & materni generis sunt illa quæ ex matre vel auia debentur filiis familias, vel emancipatis deferuntur, & quandoque pro nepotibus, putà res auarum ipsorum.

Bona vacare est ipsa dominum non habere.

Bonorum possessor dicitur ille qui de iure prætorio alteri succedit, quia bonorum possessiones à prætoribus sunt inuentæ. Et est differentia inter bonorum possessorem & heredem, quia bonorum possessor de iure prætorio succedit. in fti. de bonorum possessio. §. j. & ff. eodem titulo. per totum. & est nomen iuris, ut notat Ber. de

cau. posses. & propriet. in gloss. iij. & de verborum signific. l. hereditas. Aliud est possessor bonorum. duæ dictiones non nomen compositum, significans factum & non ius, sed heres succedit de iure civili.

Bonorum possessio ponitur pro vna dictione secundum Azonem, & significat ius recipiendi persequendique & retinendi illud quod in bonis illius erat cui succedit de iure prætorio, & differt à petitione hereditatis, quæ est de iure civili: ut instit. & ff. præ alleg. Item est ius quod persequimur, & in hoc differt ab actione hereditaria vniuersali, scilicet, possessoria hereditatis petitione. Et quando ponitur pro vna dictione, ut bonorum possessio significat hoc ius. Si autem dicitur possessio bonorum, tunc significat factum. Diuiditur autem bonorum possessio, quia alia est ordinaria alia, est extra ordinaria. Alij diuidunt bonorum possessionem in has duas species, scilicet, bonorum possessionem secundum tabulas testamenti, & bonorum possessionem contra tabulas testamenti, ut infra dicetur.

Bonorum possessiones extraordinariæ sunt duæ, ex testamento scilicet secundum tabulas, & contra tabulas. Et quatuor à intestato, scilicet bonorum possessio vnde liberi, bonorum possessio vnde cognati, & bonorum possessio vnde vir & vxor: quarum descriptiones subiiciuntur.

Bonorum possessio extraordinaria dicitur

dicitur duobus modis. Vel quia non est stabilita certa parte edicti, scilicet ex testamento tantum vel ab intestato tantum, sed ut vaga, quandoque ex testamento quandoque ab intestato deferatur, & competit tantum his qui vocantur ex nouis legibus, ut ecce mater aliis in testamento institutis, postea in puerperio decessit, & filium quem gestabat in utero præterit. Præsumitur enim filius hic institutus, & habet bonorum possessionem secundum tabulas, & septimam partem extraordinariam. Cuius bonum est exemplum secundum legem Corneliã, tam ex testamento quam ab intestato, quæ fingit eum qui moritur in captiuitate, decessisse ipsa hora captiuitatis. Et ideo quilibet potest ei noua lege cornelia ex testamento ab intestato succedere, ut inst. de bonorum possess. §. septima. Dicitur autem extraordinaria possessio quia ius non tribuit, ut carboniana, & quæ datur ventri, & quæ datur gratia litis agnoscendæ. vnde & extraordinaria datur sine causæ cognitione, quæ in ordinariis, necessaria est quia omne ius tribuit. Item bonorum possessio aliter diuiditur. quia alia dicitur bonorum possessio edictalis ut quæ ex edicto prætoris mortui decernitur. Alia verò bonorum possessio decretalis, quæ à viuo prætore decernitur. Vel quia hodie non est necessarium eam decerni vel dari. Dicitur enim decretalis siue iudicialis, à

iudicis presentia, quæ in eius agnitione exigitur, secundum Azonem: posset & illud dici vnam esse bonorum possessionem edictalem. & eandem edictalem, eandem appellari decretalem vel iudicalem, ex eo quod accipit efficaciam ex presentia iudicis. Nec est differentia inter decretum & decretalem licet quidam dicant contrarium. Repellentur autem à bonorum possessione. qui amiserunt libertatem vel ciuitatem, ut ff. de bonorum possessione. tit. generali. l. edicto. Petitur autem bonorum possessio à liberis intra annum vtilem, ab agnatis autem & cognatis infra centum vitiles dies, & si plures sint in eodem gradu, omnes admittuntur. Si autem repudiauerunt, vel tempore sint exclusi, statim possunt admitti sequentes infra eadem tempora, ut Instituti. eodem titulo, §. liberis itaque.

Adde quod bonorum possessiones edictales appellantur quas ordinarias vocant, quæ quidem ius tribunt: Decretales verò sunt quæ vulgo dicuntur extraordinariæ & hæc sunt facti, qualis est carboniana, & quæ veteris nomine decernitur, & his similes, quæ omnem vim ex decreto Præconis accipiunt, vel eleganter docet Alciatus in l. delata de verborum significatione.

Bonorum possessio secundum tabulas est ordinaria ex testamento. Et dicitur esse ex testamento Azonem. non quia iuuat ex voluntate defuncti, sed quia non habet locum, nisi existente testamento, & scriptis he-

redibus, & eis deficientibus vocantur substituti. Et inde substitutis deficientibus vocantur substituti eis. Petuntur autem ex originalibus tabulis tantum, non exemplo. Item si fiat quaestio de tabulis, debet probari cuiuscumque intentio per septem testes, & non per duos tantum, secundum Azon. licet quidam dixerint contra. Si autem testator non facit testamentum in scriptis, sed in verbis, vel nuncupationem rerum vel hominum, datur bonorum possessio secundum nuncupationem testamenti:

Bonorum possessio contra tabulas, quam praetor liberis pollicetur, secundum Specul. in tractatu de libel. titu. de testam. §. sequitur videre. vbi dicit, Est & alia bonorum possessio contra tabulas, quae datur filio vel nepoti praeterito contra testamentum patris vel aui qui filium vel nepotem in testamento suo vel vita praeteriit, & datur etiam in tabulis, si filio vel nepoti legauit, ipse tamen legatum non agnouit: & secundum Azon. in Sum. eod. tit. defertur liberis naturalibus & legitimis tantum, puta adoptiuis. Item natis & nalcituris. Item emancipatis praecipue & his qui erant in potestate defuncti, & datur illis ex quibus potuit aut hereditas, aut bonorum possessio peti de iure communi. Datur autem a patre naturali, & in adoptione non habet locum haec bonorum possessio nisi instituantur ab eo heredes, & alius eis committat edictum. Item

alia est bonorum possessio contra tabulas. secundum Specul. ibidem quae datur patri vel matri, aui vel proauo, si sint praeteriti ex testamento filij vel nepotis emancipati gratis & sine pecunia cum quo non est factum pactum ne pater vel auus inquietaret sua iudicia, nec receptum est ab eo quantum satis est, quietiam nec miles nec in militia decessit. Item secundum eundem ibidem, est alia bonorum possessio contra tabulas quae datur patrono praeterito contra testamentum liberti si sit maior centenarius ad recipiendum per patronum tertiam partem sibi debitam de iure: & datur patrono si sit praeteritus omnino, vel etiam si sit sibi minus tertia parte legatum, & tunc datur pro supplemento usque ad tertiam partem. Et differt in hoc secundum Azon. a bonorum possessione quae datur liberis, quia tunc haec demum datur si hereditas liberti sit adita saltem ab vno de heredibus. Sed illa quae datur liberis, satis est quod quis potuit esse heres, licet non potuit petere secundum tabulas bonorum possessionem. Item notandum quod querela inofficiosi testamenti ferè hoc idem operatur quod bonorum possessio contra tabulas, quia testamentum rescinditur de facto. Sed Specul. dicit, quod de iure scissum & irritum est. Sed in hoc differunt, quia bonorum possessiones omnes praetoriae actiones sunt uel dicta praetoria. Querela autem inofficiosi testamenti civilis est

Et præmissæ bonorum possessiones ordinariæ sunt & competunt ex testamento. Aliæ bonorum possessiones cõpetunt ab intestato.

Bonorum possessio vnde liberi, secundum Specu. vbi supra §. viso, datur filio emancipato, quando pater decedit ab intestato, & est ordinaria, & eam non habent liberi in linea materna. l. quoties. C. de suis & legitim. heredi.

Bonorum possessio vnde agnati vnde legitimi ordinaria est, & secundum Specu. ibidem datur proximis cognatis coniunctis per virilem sexum post liberos ab intestato. Et nota, quod bonorum possessio vnde legitimi, non est caput speciale, sed generale, concurrens cum aliis speciebus bonorum possessionis, scilicet cum vnde liberi, vnde agnati, vnde cognati, vnde ex lege, & senatusconsulto.

Bonorum possessio vnde cognati similiter ordinaria est, & secundum Speculatorem datur his ab intestato, qui per fœmineum sexum coniuncti sunt, vt si neque liberi, neque legitimi existant, cognati proximi succedant.

Bonorum possessio vnde vir & vxor similiter ordinaria est, & datur viro muliere ab intestato decedente, agnatis vel cognatis non existentibus, vel e contra datur mulieri viro ab intestato decedente, agnatis, & cognatis non existentibus. Et hæc omnes ordinariæ quatuor bonorum possessiones competunt ab intestato. Aliæ verd quæ sequuntur, sunt extraordinariæ.

Bonorum possessio, extraordinaria est, quæ nomine caret, secundum Spec. ibidem, & competit his qui ex lege, senatusconsulto, & constitutionibus principum tam ex testamento quàm ab intestato veniunt, scilicet, vt cū aliquis vult succedere patri suo quem ab intestato decessisse inuenit, cum ab hostibus redit, vel cū à captiuitate fuerit emancipatus, & sic iure ciuili cum cognatis in successione iure postliminij petit sibi hæc bonorum possessionem concedi.

Bonorum possessio est lege Cornelia eodẽ modo datur filio emancipato de iure ciuili incognito, cum vult succedere patri decedenti ab intestato apud hostes in captiuitate.

Bonorum possessio extraordinaria septima datur vno modo patrono volenti succedere liberto ab intestato decedenti sine liberis. Alio modo filio volenti succedere in bonis matris, vel e cõuerso. Et datur alio modo infanti vel curatori eius, volenti succedere ex testamento matris, quæ testamentum mutare non potuit, præuenta morte, cū in puerperio decessit, & alios filios coheredes instituit. Datur autem hæc bonorum possessio filio adoptiuo, vel arrogato volenti succedere patri adoptiuo vel arrogatori ab intestato decedenti. Omnes autem bonorum possessiones præmissæ ius tribuunt, sed quæ sequuntur ius non tribuunt, licet facti sint.

Bonorum possessio carboniana est illa per quam filius impubes volens succedere in bonis patris ab intestato, tanquam proximior, vel rumperere testamentum per contra tabulas, vel dicere ipsum nullum ipso iure cum fuerit præteritus, cum obijcitur sibi cōtrouersia bonorum, & filiationis, vel mouetur sibi quæstio status, putà quod sit seruus, petit per carbonianum possessor institui per controuersiam moram de bonis, & filiationem, & quæstionē status, vsque ad tempora pubertatis suæ differri. Et datur solum cognitione luminaria. Require infra, carbonianum.

Bonorum possessio nomine ventris datur mulieri prægnanti in bonis mariti, in quib. secundum dignitatem suā sibi & familiæ suæ alimenta constituntur.

Bonorum possessio ex edicto diui Adriani tollen. datur alicui volenti succedere in bonis alicuius ex testamento in quo institutus vel inscriptus est, ex eo quod ostendit testamentum non cancellatum nec abolutum, nec in aliqua parte sua abrasum, secundum Alber. Et datur volenti succedere ab intestat. secundum Goff. quod probat secunda pars rubr. quæ dicit de scripto herede. Sed ratio Goffr. dicit contra in Sum. Hoc tamen notandum secundum Spec. de bon. pos. quod bonorum possessiones olim fuerunt vtilis, sed hodie sunt inutiles, præterquam in quinque casibus. Primus, quando vivo testatore posthumus præ-

teritus decessit, quasi videatur testamentum ruptum iuris solennitate, cum nihilominus heres scriptus ex isto testamento petit bonorum possessionem, vt in l. post humus, ff. de iniur. & irrit. testam. Secundus est in l. filius. eod. titul. Tertius institu. quib. mod. testament. infra. §. 2. Quartus. in l. hæres. ff. de decret. ab ordin. facien. Quintus in l. æquissimum. §. 2. eod. tit. & l. filius. C. de inof. testa.

Bonorum possessio ex testamento militis in militia decedentis, non datur patri, vel auo, vel proauo, vel contra tabulas vt C. de testam. milit. l. ne quidam. & l. milites.

Bonæ fidei emptor dicitur, qui ignorauit rem alienam esse, vel putauit venditorē habere ius vendendi, scilicet, esse procuratorem vel tutorem. ff. de verb. sig. l. bonæ fidei.

Bonæ fidei possessor est, qui credit se aliquam rem iuste retinere, sed malæ fidei possessor est, qui iniuste scit se aliquam rem possidere, vt in reg. possessor. de regul. iur. lib. vj. & inst. de vsucap. per totū.

Bonum, & æquum teste Budæo l. i. ff. de iust. & iur. absolutam bonitatem, æquitatemque significat, & ceu, iuris medullam.

Bonum nomen facere dicitur creditor, qui debitorem delegatum admittit, æstimans soluendo esse l. inter. §. abesse. ff. mandati.

Bos cornupeta, est bos qui facile cornupetit, id est, cornib. pungit.

Boues non continentur sub appellatione iumentorum, sed pecudum vel armentorum, ff. de verb. signifi.

signifi. l. boues. vnde si lego armentum continentur boues. ff. de l. 3. l. seruis. §. armento, sed si lego iumenta, non continentur, l. legatis. §. iumentis, eo. tit. & ff. de ædil. edict. l. ædiles.

De B ante R.

Brabeutz latinè designatores appellatur, l. athletas, de ijs, qui no. infra. Sunt autem qui constitutendis pōpis præsumunt, vnicuique incedendi locum, & ordinem præscribentes, non dissimili munere eorum, qui Romæ vocantur magistratus cæremoniarum.

Bractearius est ille, qui secatur aurum in renuissimas laminas, quæ dicuntur bractæ, vt apud Virgil. li. 6. Aeneid. Tenui crepitabat bractea vento. Inde bractearius dicitur. Iulius Firmicus lib. 3. Matheos, Venus, inquit, aurifices, inauratores, bractearios, & argentarios facit. Iustina. lib. decimo C. de exc. artif. l. j. Artifices, inquit, bractearij. Accursus. Pentaburgos interpretatur, id est, qui faciunt quædam rotunda, & in firmo circa caput equi volubilia, sed in qua lingua dicantur huiusmodi artifices pentaburgi, ego fateor me ignorare, quemadmodum possum per sancte iurare, Accursium omnino non intellexisse, quid bractearij nomine significaretur. Ant. Nebris.

Bractearij in l. 1. C. de excusat. tut. artifices dicuntur, qui aurum maleis sursum, & ad quamuis tenuitatem ductile, reb. inaurandis inducunt. Nam bractæ sunt auri re-

nuissimæ laminæ. Bud: Brauium, victoriæ præmium. Brephotrophium, locus est, vbi infantes expositi publicè aluntur, nam brephos interpretatur infans, & trope alimentum, sic orphanotrophium dicitur, vbi aluntur orphani, & ichyotrophium vbi pisces, preisterotrophium vbi columbæ. Iustinianus in C. tit. de sac. san. eccl. l. illud. vbi mendosè bephotrophium legitur, expuncta secunda litera. Item & iterum l. sancimus. atque iterum. l. vt inter. habetq; accentum in penultima. Nebris.

Brephotrophus appellatur gubernator infantium pauperum, & orphanorum, & brephotrophium locus vbi huiusmodi infantes publice aluntur.

Breuiter, not. Io. Cald. in cōmento suo super decreta, cum dilectus. de cau. poss. & propri. & Io. And. de testamen. c. primo. libro sexto.

Breuis, breue, breuiarium, dicuntur epitomæ siue commentarioli rerum summas cōplectentes, quæ vocantur summaria.

Breuiatores qui sint, not. in aut. de consu. & sunt etiam in curia Romana officiales, qui sic dicuntur, qui scribunt & dictant rescripta curiæ Romæ.

Breuilloqua hæc dictio significat substitutionem, quæ breuib. verbis continet substitutionem cumulationem seu multiplicationem. Etiam breuilloqua est illa substitutio, qua substitutionis vnius personæ ad aliam fit repetitio. Item breuilloqua illas tot,

& eodem modo ſignificat ſubſtitutiones, vt ſignificant eius verba, vel quæuis aliunde ſumpta ſignificata. Et dicitur breuiloqua, quia breuibus verbis fit, & breuibus verbis comprehendit plures ſubſtitutiones, vt not. Accuſ. & Bar. ff. de vulg. & pup. ſub. De hoc vide iſrà, Subſtitutio breuiloqua. Brocardica materia dicitur, quæ eſt contrariarum opinionum rationibus inuoluta.

Brutus dicitur quaſi obrutus, quia ſenſu caret, & eſt ſine ratione, & prudentia, ſecundum Iſidorum, vnde brutire, id eſt infatuare.

De B ante V.

Bubulcus eſt cuſtos bouum, aut qui bobus vititur. Quid. quarto de Põro: Per medias Iſtri plauſtra bubulcus aquas Cat. de re Ruſtica: bubulcũ vnum habeat, aſinarium vnum. Paul. de fun. inſtr. l. cum de lanionis. de bubulco, inquit, ſiue de eo qui ibi bobus arat. Indebubulonicus, a, um, reſ ad bubulcũ pertinentes, vt in eodem titu. l. ſed & ſtragulas, veſtes. Ant. Nebrif.

Bubulcus dicitur tã qui bobus arat, quã qui boues paſcit. l. cum de lanionis. de fun. inſtru.

Bubulcus eſt magnus & ſylueſtris vnde bubalinæ ſtragulæ, ex bubulorum pellibus confeſtæ, ſed bubulus eſt paruus bos.

Buccellarij ſunt latrones qui ponũt in ore captiuorũ lignum, vt non clament. C. ad l. Iul. de vi. leg. vlt. vel melius dicebantur equites caphraeti per orientem: qui ſube

rant magiſtro militum, author Alciat. in l. j. C. de ero. mil. ann. Buccellanis, vt ſentit idem Alcia. in præalleg. l. j. C. de erog. mil. an. appellatur id genus panis, quẽ vulgo vocãt bis coctũ, nimirum ad diuturnitatem vſus excoctum.

Buccinum, genus conchyliorum eſt ex quibus purpureus color fit: nã purpure annumerantur murices: buccina, quæ à Græcis dicuntur ceryces, & quæ proprio nomine dicuntur purpuræ. Vlpianus libr. xxxij. qui eſt de legatis tertius. l. ſi cui. §. vlti. Purpuræ appellatione omnis generis purpuram contineri puto, ſed cœcum non continetur, buccinum autem & ianthinum continetur. Accuſ. coloris genus dicit.

Ant. Nebr.

Buccinum, ſpecies purpuræ. l. ſi cui. §. ſin. de leg. iij.

Bucus eſt garrulus, qui cæteros oris loquacitate non ſenſu ſuperat, ſecundum Iſidorum.

Bulla, eſt ſigillum Papæ, vel litera quæ dat papa, vel ornamentum ſchedulæ.

Bupreſtis, vt ſcribit Plinius, beſtiola eſt rara in Italia, ſimillima ſcarabeo longipedi. Idem libr. xij. pollet, inquit contra cantharides bupreſtim, & pithyocampas. Apud Marcellum xlviij. Dig. l. eiufdem. vbi præ bupreſti & pithyocampis mendosè legitur buboſtris & pituocarpas. Si quidem bupreſtis dicitur quaſi bouis præſter, id eſt ſerpens: nam ſubit nares bouum. atque